

ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΦΙΔΙ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

(ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1939

ΑΝΤΙΤΥΠΑ : 4000.

ΤΥΠΟΙΣ : ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

ΤΣΗΚΟΓΡΑΦΙΑΙ : Ε. ΚΑΖΑΝΗ

ΑΘΗΝΑΙ — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1939.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
1. — <i>Χαρίλ. Γκολέμη</i> : Ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ.	5
2. — <i>Πατρούλας Βασματζίδη</i> : Πειράματα ἐν τῷ Γεωργικῷ Σταθμῷ Χαλκιδικῆς ἐπὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς ὑγρασίας τοῦ ἐδάφους διὰ τῆς ἐπικαλύψεως αὐτοῦ διὰ χάρτου κατὰ τὸ 1929 καὶ 1930....	39
3. — <i>Χρ. Νικολοπούλου</i> : Παρατηρηθεῖσαι ἀλλοιώσεις ἐπὶ τῶν φαιφίων τοῦ μεταξοσκώληκος λόγῳ παρατεταμένης διαχειμάσεως.....	69

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

II. Η ΝΟΜΑΔΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΕΝ ΤΗ ΔΥΤ. ΘΡΑΚΗ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Η ΝΟΜΑΔΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΕΝ ΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ.

ΥΠΟ

ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΓΚΟΛΕΜΗ

Τμηματάρχου Ζωοτεχνικῆς Ὑπηρεσίας Ὑπουργείου Γεωργίας

Γενικά

Ἡ Κτηνοτροφία παρουσιάζεται εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην ὑπὸ δύο μαρφάς τὴν Νομαδικὴν καὶ τὴν Μόνιμον τοιαύτην. Ἡ πρώτη ἀφορῶσα ἀποκλειστικῶς τὰ μικρὰ ζῶα (πρόβατα καὶ αἰγας) διεξάγεται ὑπὸ κτηνοτρόφων μὴ ἐχόντων μόνιμον κατοικίαν (νομάδες σκηνῖται) οἱ ὅποιοι ἐνοικιάζουν κατὰ τὸν χειμῶνα πεδινὰς βοσκὰς (χειμαδιὰ) καὶ κατὰ τὸ θέρος ὄρεινὰς τοιαύτας (θέρετρα). Μετατοπίζονται δὲ οὗτοι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ποιμένων των, ἐκ τῶν πεδινῶν βοσκῶν εἰς τὰς ὄρεινὰς καὶ τανάπαλιν ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Ἡ μόνιμος κτηνοτροφία ἐξ ἄλλου ἀσχολουμένη καὶ μὲ μικρὸν ἀριθμὸν μεγάλων ζῴων (ἀροτριώντων) διεξάγεται εἴτε παρ' εἰδικῶν κτηνοτρόφων ἀποζώντων ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς κτηνοτροφίας εἴτε παρὰ γεωργοκτηνοτρόφων, ἀσχολουμένων ταῦτοχρόνως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, κατοικούντων μόνιμως εἰς τὰ χωρία τοῦ κάμπου ἢ τοῦ βουνοῦ μὴ μετακινουμένων, ἀλλὰ διατηρούντων τὰ ποιμνία των καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἐν τῷ τόπῳ τῆς διαρκoῦς διαμονῆς των.

Οἱ μετερχόμενοι τὴν νομαδικὴν κτηνοτροφίαν ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ εἶναι ἀποκλειστικῶς οἱ Σαρακατσάνοι, μὴ ὑπαρχόντων Ἀρβανιτοβλάχων. Οὗτοι εἶναι ἐκ τῶν φερεσίκων κτηνοτρόφων τῶν ζώντων διαρκῶς ἐν σκηναῖς καὶ οὐδεμίαν ἐχόντων μόνιμον ἐγκατάστασιν, ἀκραιφνοῦς Ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν μόνον γλῶσσαν, μὲ τὴν ἰδιάζουσαν ἐνδυμασίαν των, τὸν μαῦρον μάλλινον ἐπενδύτην, τὰ μακρὰ λευκόμαλλα πανταλόνια, τὴν μικρὰν σκούφιαν εἰς τὸ κεφάλι, τὴν ὑψηλὴν γκλίτσα εἰς τὸ χέρι καὶ τὴν ἰδιάζουσαν φρασεολογίαν.

Ι. ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΜΑΔΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχὴν ὑπῆρχον εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην γενικαὶ συνθήκαι, ὅλως διάφοροι τῶν σημερινῶν, ἐξ οὗ καὶ οἱ ὅροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους διεξήγετο ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία ἦσαν ἐντελῶς διαφορετικοί. Εἰς τὰ ἐκτεταμένα Τουρκικὰ τσιφλίκια ὑπῆρχον μεγάλοι

ἐκτάσεις ἀκαλλιεργήτοι λόγω τῆς ἀραιότητος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἐπικρατουσῶν εἰς αὐτὰ τιμαριωτικῶν σχέσεων μεταξύ Μπένδων καὶ Κολλήγων. Ἐπίσης καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν πλεῖσται ὅσαι ἀφίνοντο ἐν ἀγροναπαύσει ἐπὶ ἐν ἡ δύο ἢ καὶ τρία συνεχῆ ἔτη. Ὡς ἐκ τούτου ὑπῆρχον συνεχεῖς βοσκήσιμοι ἐκτάσεις αἱ ὁποῖαι ἦσαν κατάλληλοι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλης κτηνοτροφίας.

Αἱ ἐκτάσεις αὗται ἐξεμεταλλεύοντο κτηνοτροφικῶς μὲ μεγάλας ἀγέλας μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων.

Παραθέτομεν πρωτότυπον πίνακα ὑπ' ἀριθ. I ἐμφαίνοντα τὰς ἀπασχολουμένας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἰκογενεῖας Σαρακατσάνων ὡς καὶ τὸν διατηρούμενον ὑπ' αὐτῶν ἀριθμὸν αἰγοπροβάτων.

I. ΠΙΝΑΞ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΣ

Ἐμφαίνων τὴν ὑπάρχουσαν Νομαδικὴν Κτηνοτροφίαν ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ προπολεμικῶς.

Νομός	Ἐπαρχία	Ἀριθμὸς Τοσμάκων	Σύνολον Τοσμάκων κατὰ Νομόν	Ἀριθμὸς οἰκογενειῶν ἀπασχολούμενων ἐν κτηνοτροφίᾳ	Σύνολον ἀριθ. οἰκογενειῶν κατὰ Νομόν	Ἀριθμὸς ἀγροποιῶν αἰγοπροβάτων	Σύνολον ἀριθ. ἀγροποιῶν αἰγοπροβάτων κατὰ Νομόν	Γενικ. σύνολον ἐκτετακμένων οἰκογενειῶν ἐν Δυτ. Θράκῃ	Παρατηρήσεις
Ροδόπης...	Κομοτινῆς ...	20	—	180	—	90.000	—	328.000	
	Ξάνθης.....	20	55	120	370	60.000	200.000		
	Σαππῶν.....	15	—	70	—	50.000	—		
Ἐβρου. ...	Ἀλεξαν/πόλεως	24	—	168	—	80.000	—	328.000	
	Σουφλίου καὶ Διδυμοτείχου.	11	45	80	340	30.000	228.000		
	Ὁρεστιάδος..	10	—	92	—	18.000	—		

II. ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΜΑΔΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΦΙΑΣ

Ἀπὸ τὸν Μάιον τοῦ 1920 ὅποτε παρεδόθη ὑπὸ τῶν Γαλλι ὄν στρατευμάτων ἡ Δυτικὴ Θράκη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἤρχισαν νὰ καταφθά-
νουν ἀγρόται πρόσφυγες ἐκ Τουρκίας, Βουλγαρίας καὶ Καυκάσου οἱ
ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ ἐγκαταλειφθέντα Τουρκικὰ τσιφλίκια
καὶ ἔλαβον προσωρινῶς κλήρους. Κατὰ τὸ 1922 δὲ μετὰ τὴν Μικρα-
σιατικὴν καταστροφὴν ἤλθον ἐν Δυτικῇ Θράκῃ χιλιάδες οἰκογένειαι
ἀγροτῶν προσφύγων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἀνατολικῆς Θράκης, οἱ
ὁποῖοι ἄφ' ἐνὸς ἀντεκατέστησαν τοὺς ἀνταλλαχέντας Βουλγάρους,
ἄφ' ἑτέρου ἐγκατεστάθησαν μόνιμως εἰς νέους συνοικισμοὺς ἐντὸς τῶν

τσιφλικίων τῶν ἀνταλλαξίμων καὶ φυγάδων Τούρκων καὶ τῶν ἐξαγορασθέντων ὑπὸ τοῦ Δημοσίου (παρὰ Τούρκων) τοιούτων, λαβόντες κατὰ περιφέρειας ἀνάλογον κλῆρον.

Ἐκ τοῦ ἄνω λόγου προέκυψεν ὅτι ὁλόκληρος ἡ ἔκτασις τῶν συνεχῶν μέχρι τότε ἀκαλλιεργήτων, ἐπιδεκτικῶν ὅμως καλλιεργείας, γαιῶν τῶν Τουρκικῶν τσιφλικίων κατετμήθη εἰς μικρὰ τεμάχια γῆς, μετατραπέντων οὕτω τῶν μεγάλων τσιφλικίων εἰς συνοικισμοὺς προσφύγων, με ἀποτέλεσμα τὸν ἐξαφανισμὸν τῶν συνεχῶν ἀκαλλιεργήτων ἐκτάσεων, περιορισμὸν κατὰ πολὺ τῶν ἀγροναπαύσεων, εἰς τινα δὲ μέρη καὶ ἐξαφανισμὸν αὐτῶν.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον ἡ Νομαδικὴ Κτηνοτροφία ὑπέστη μεγάλην κρίσιν, τὰ ποίμνια μὴ δυνάμενα ἐλευθέρως νὰ κυκλοφοροῦν ἡναγκάσθησαν ἄλλα μὲν νὰ σταλοῦν πρὸς σφαγὴν, ἄλλα δὲ νὰ διεκθυνθοῦν πρὸς τὴν Μακεδονίαν πρὸς ἐξέυρεσιν βοσκῶν.

Παρέμεινον μόνον ἐν Θράκῃ ὁ ὥς εἰς τὸν ἀκόλουθον ὑπ' ἀριθ. II πίνακα ἀριθμὸς οἰκογενειῶν Σαρακατσάνων μετ' ἀναλόγου ἀριθμοῦ αἰγοπροβάτων καὶ οὗτοι ἡ κατοχυρούμεγοι ὑπὸ τοῦ ἐνοικιοστασίου βοσκῶν ἡ νεμόμενοι ἐπὶ ἐνοικίᾳ τὰς πλεονάζουσας βοσκησίμους ἐκτάσεις τὰς ἀνηκούσας εἰς διαφόρους Κοινοτήτας, ἡ τὰς διαχειριζομένας ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Δημοσίων Κτημάτων καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

II. ΠΙΝΑΞ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΣ

Ἐμφαίνων τοὺς παραμείναντας καὶ διεξάγοντας τὴν Νομαδικὴν Κτηνοτροφίαν ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ μεταπολεμικῶς.

Νομός	Ἐπαρχία	Ἀριθμὸς Τσιφλικίων	Σύνολον Τσιφλικίων κατὰ Νομόν	Ἀριθμὸς οἰγενειῶν Σαρακατσάνων	Σύνολον ἀριθ. οἰογενειῶν κατὰ Νομόν	Ἀριθμὸς ἐκτετασμένων αἰγοπροβάτων	Σύνολον ἀριθ. ἐκτετασμένων αἰγοπροβάτων κατὰ Νομόν	Γενικ. σύνολον ἐκτετασμένων αἰγοπροβάτων ἐν Δυτ. Θράκῃ	Παρατηρήσεις
Ροδόπη...	Κομοτινῆς ...	14	—	99	—	21.300	—	118.334	
	Ξάνθης	18	42	100	254	22.200	65.000		
	Σαλπῶν	10	—	55	—	21.500	—		
Ἑβρου	Ἀλεξανδρόλεως	20	—	129	—	37.625	—	118.334	
	Σουφλίου καὶ Διδυμοτείχου	8	33	59	205	12.389	53.334		
	Ὁρεστίδος..	5	—	17	—	3.320	—		

Σημειώσεις. Τὰ ἐν λόγῳ στοιχεῖα εἰδικῶς τὸ πρῶτον συνελέγησαν διὰ τὴν ἀνά χεῖρας μελέτην τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Ἀνωτέρας Διοικήσεως Χωροφυλακῆς Θράκης.

III. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑΙ ΒΟΣΚΑΙ

Αί ὑπὸ τῆς Νομαδικῆς Κτηνοτροφίας χρησιμοποιούμεναι σήμερον βοσκαὶ ἐν Δυτικῇ Θράκῃ καὶ τὰ ἐν αὐταῖς συντηρούμενα αἰγοπρόβατα ἔχουν ὡς εἰς τὸν ἀκόλουθον πρωτότυπον πίνακα ὑπ' ἀριθ. III.

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ πίνακος μέρος τῶν ὑπὸ τῆς Νομαδικῆς Κτηνοτροφίας χρησιμοποιουμένων βοσκῶν ἀνήκει εἰς τὰς Κοινότητας αἱ ὁποῖαι τμημα μὲν τούτων ἀφίνουν διὰ διατροφήν τῶν Κοινοτικῶν ζώων (μερᾶς), τμημα δὲ διαθέτουν διὰ τοὺς νομάδας (κισ-
λᾶς). Μέγα μέρος ἐπίσης ἀνήκει εἰς τὴν Διοίκησιν Δημοσίων Κτημάτων, εἰς ἰδιοκτῆτας Ἑλληνας καὶ Ὀθωμανοὺς καὶ τέλος αἱ ἀντάλλάξιμοι εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Ἡ ἐκμετάλλευσις δὲ ἀπάντων τούτων γίνεται δι' ἐνοικιάσεως εἰς τοὺς νομάδας κτηνοτρόφους.

Αἱ βοσκαὶ ἀρκετὰ γενικῶς πλούσιαι καθ' ἑλπὴν τὴν Θράκην ἀποτελοῦνται ἐκ γαιῶν διαφόρου φύσεως ἀναλόγως τοῦ μέρους ὅπου κεῖνται καὶ τῶν τοπικῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος καὶ κατὰ κανόνα μικτῶν κατηγοριῶν. Διακρίνομεν δὲ πέντε κατηγορίας τούτων :

1) Βοσκάς ἀπὸ καθαρῶς βοσκησίμων γαιῶν : Αὗται ἀποτελοῦν κυρίως τὰ θέρετρα καὶ τὰ ὁποῖα λόγω τοῦ ὀρεινοῦ καὶ πετρώδους, πλὴν τῆς ἀναδασώσεως, εἰς οὐδὲν ἄλλο δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν.

2) Βοσκάς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεπιδέκτους καλλιιεργείας εὐρισκομένης συχνὰ ἐντὸς δασικῶν περιοχῶν εἰς πεδινὰς καὶ ἡμιπεδινὰς ἐκτάσεις.

3) Βοσκάς ἐπιδεκτικὰς καλλιιεργείας, ἀλλὰ μὴ ἐκχερσωμένης δι' οἰκονομικοὺς λόγους : Αὗται ἄλλοτε ἦσαν αἱ περισσώτεραι καὶ καλλίτεραι, σήμερον ὅμως λόγω τῆς διανομῆς τῶν γαιῶν εἰς τοὺς ἀγρότας πρόσφυγας εὐρίχθαι μόνον παρέμεινον.

4) Βοσκάς ἐπὶ ἀγροναπαυομένων γαιῶν : Τοιαῦται εἶναι ἀρκεταὶ (μεσαριές, νειάματα), καὶ

5) Βοσκάς μικτὰς ἐξ ἀγροναπαυομένων ἀλλὰ καὶ ταυτοχρόνως ἐκ καθαρῶς βοσκησίμων γαιῶν ἀποτελουμένης.

Ἡ βοτανικὴ σύστασις τῶν βοσκῶν ἐν Θράκῃ ποικίλλει κατὰ πολὺ, ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος (τῶν κλιματολογικῶν ὁρων ὄντων τῶν ἰδίων) ἐνθα εὐρίσκονται αὗται. Γενικῶς ὅμως φύονται ἐν αὐταῖς τὰ κάτωθι κυριώτερα φυτὰ ἅτινα ἐξηκριβώσαμεν καὶ τὰ ὁποῖα λαμβάνουν σοβαρὸν μέρος εἰς τὴν διατροφήν τῶν νομαδικῶν ποιμνίων:

Τῆς οἰκογενείας gramineae: *Cynodon dactulon* (ἀγριὰδα), *Lolium tumulentum* (ἥρα), *Avena sterilis* (ἀγριόβρωμη), *Agrostis alba*, *Brachypodium silvaticum*, *Briza maxima*, *Bromus inter-
medius*, *Cynosurus echinatus*, *Hordeum murinum*, *Gastridium
lendigerum* κλπ.

Τῆς οἰκογενείας Papilionaceae: Psoralea bituminosa (βρωμόχορτο), Porycium rectum (λίφανδρο), Eriofolium lappoceanum (ψαθόχορτο), Imiflorum (βοϊδοκράτι), Officinale (νυχάκι), Medicago disciformis, Lupinus angustifolius, Lotus cytisoides κλπ., (ὕπὸ τὸ ὄνομα τριφύλλια).

Τῆς οἰκογενείας Compositae: Urospermum picroides (λουλάκι), Lactuca scariola (ἀγριόκολλα), Cichorium intybus, Eragropogon porrifolius, Souchus oleraceus κλπ.

Τῆς οἰκογενείας Chenopodiaceae: Chenopodium viride, Beta peremis κλπ.

Τῆς οἰκογενείας Rubiaceae: Rubia tinctorum (χταπόδι) κλπ.
Ἀναλόγως τῆς βοτανικῆς συστάσεως καὶ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος ἡ ἱκανότης τῶν βοσκῶν διαφέρει πολὺ, παρατηρούμενου ὅτι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν περιφέρειαν ἀπαιτεῖται μικροτέρα ἢ μεγαλυτέρα ἔκτασις βοσκῆς δι' ἕκαστον αἰγοπρόβατον. Γενικῶς ὅμως ἡ ἀπαιτούμενη κατὰ κεφαλὴν προβάτου ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ ἔκτασις εἰς μὲν τὰ χειμαδιὰ κυμαίνεται ἀπὸ 1—4 στρέμματα (μ. ὅ. 2 1/2) εἰς δὲ τὰ θέρετρα ἀπὸ 5—9 στρέμματα (μ. ὅ. 7). Αἱ δὲ τιμαὶ αὐτῶν εἶναι διὰ μὲν τὰς χειμερινὰς βοσκὰς 15—20 δραχμὰς κατὰ κεφαλὴν προβάτου, διὰ δὲ τὰς θερινὰς τοιαύτας 4—6 δραχμὰς.

IV. ΤΟ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΝ

Αἱ ἀπασχολούμεναι μετὰ τὴν Νομαδικὴν Κτηνοτροφίαν ἐν Θράκῃ οἰκογένηται Σαρακατσάνων συμπτυσσόμεναι εἰς ομάδας σχηματίζουσι διάφορα Τσελιγκᾶτα.

Τὸ Τσελιγκᾶτον ἀποτελεῖ ἓνα πρωτόγονον, πρακτικώτατον ὅμως συνεταϊσμόν μετὰ διὰφόρων μεμονωμένων, μικροτέρων, ὑπὸ ἓνα ἀρχιτσέλιγκα, κτηνοτρόφων, οἱ ὅποιοι καλούμενοι «σμίχτες» εἰσφέρουσι εἰς τὸν συνεταϊσμόν διὰ τὴν περίοδον τῆς συμπράξεως καὶ τὸ ποίμνιον τοῦ ἕκαστος ὡς κεφάλαιον καὶ τὴν προσωπικὴν του ἐργασίαν. Εἶναι εὐνόητον δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι τὸ σύστημα τοῦ συνεταϊσμοῦ αὐτοῦ ἀφ' ἐνὸς μὲν προστατεύει τοὺς συνεταίρους καὶ ἰδίως τοὺς μικροτέρους οἱ ὅποιοι δυσκολεύονται νὰ ἐνοικιάζουσι βοσκὰς καὶ νὰ πωλῶσι τὰ προϊόντα των εἰς ἕκαστος ἰδιαιτέρως, ἐξ ἄλλου δὲ ἔχει τὸ μεγαλύτερον πλεονέκτημα ὅτι στηριζόμενον εἰς τὴν προσωπικὴν δραστηριότητα τῶν ἰδίων αὐτοῦ μελῶν ἐξασφαλίζει τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς ἀπεριορίστου ὑπερεργασίας ποὺ προσφέρει εἰς ἕκαστος τῶν συνεταίρων καὶ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἐπιτυχίας κάθε συστήματος καὶ κάθε ἐπιχειρήσεως οἰκονομικῆς.

Ἐν τῷ Τσελιγκάτῳ ὁ μεγαλύτερος συνήθως ποιμὴν καὶ ἀρχηγὸς τῆς ομάδος «ὁ Τσελιγκας» μεριμνᾷ διὰ τὴν συγκρότησιν αὐτῆς καὶ

τὴν ἐξεύρεσιν τῶν βοσκῶν τὰς ὁποίας καὶ ἐνοικιάζει, ἀναλόγως δὲ τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἀποδόσεως ἐκάστης κατανέμει τὰς διαφόρους κατηγορίας τῶν προβάτων (γαλακτοφόρα ἢ μὴ), κατανέμει δὲ ἀκόμη καὶ τὰς ἐργασίας εἰς ἓνα ἕκαστον ἐκ τῶν σμιχτῶν τσοπάνηδων.

Ὁ Τσελιγκας πληρώνει τὸ ἐνοίκιον τῆς βοσκῆς, κανονίζει τὸν μισθὸν ἐκάστου βοσκοῦ, πληρώνει τοὺς φόρους καὶ τὰς ἀγροζημίας καὶ διαχειρίζεται τὰ διάφορα ζητήματα τῆς ομάδος ἀπέναντι τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς βοσκῆς, τοῦ Δημοσίου καὶ παντὸς τρίτου.

Ἀνοίγει πίστωσιν δι' ὅ,τι χρειάζεται πρὸς διατροφήν ἐκάστου σμίχτου καὶ τῆς οἰκογενείας του, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν συχνὰ τῶν τέκνων τῶν μισθῶνων διδάσκαλον παρὰ τῇ ὁμάδι, παρέχων τὰ ἀναγκαῖα εἰς εἶδος ἢ εἰς χρῆμα (ἀλεύρι, τσαρούχια, ἀποικιακὰ κλπ.) ἐκάστῳ σμίχτῃ καὶ ἀσκεῖ γενικῶς ρόλον κεντρικοῦ τραπέζιτου καὶ παντοπώλου ἐν τῇ ὁμάδι. Εἰς τὰ προκαταβαλλόμενα ἔξοδα ἐκάστῳ σμίχτῃ προσθέτει τέλος, κατ' ἀναλογίαν ἐπὶ τῆς δαπάνης ποῦ ἔκαμε δι' ἐνοίκιον βοσκῆς, ἔξοδα παραστάσεώς του κλπ. δι' ἕκαστον πρόβατον, τὸ ποσὸν ποῦ ἐπιβαρύνει τὸ ποιμνιον τοῦ σμίχτου, οὕτω πως δὲ ἀφαιρῶν πάντα ταῦτα εἰς τὸ τέλος ἐκάστης περιόδου ἀπὸ τὴν γενικὴν πρόσδοτον ἐκ πωλήσεως γάλακτος, ἐρίων, αἰνῶν, κλπ., τὰ ὁποῖα πωλοῦνται ἀπὸ κοινοῦ, ἀποδίδει εἰς τοὺς σμίχτας τοῦ ὅ,τι ἀναλογεῖ ἐκάστῳ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ποιμνίου του καὶ τῆς ἐργασίας του. Οἱ λογαριασμοὶ οὗτοι ἐκκαθαρίζονται ἐν γενικῇ συγκειτροῦσιν τῶν μελῶν τοῦ Τσελιγκάτου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς ἐννοεῖ τις ποῖα εἶναι ἡ οἰκονομία τοῦ Τσελιγκάτου· ὅτι ἐξασφαλίζει τὴν ἀπόλυτον ψυχικὴν ἐπὶ τοῦ ἔργου ἐνότητα ὅλων τῶν μελῶν, οὕτω πως, ὡς προανέφερον, ἐξασφαλίζει ἀκόμη διὰ τοὺς μικροτέρους σμίχτας συνεταιρίους μίαν ἄτοκον καὶ ἀσφαλῆ διὰ τὰ ἀπαραίτητα τρόφιμα καὶ ἄλλα ἔξοδα πίστῳσιν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιχειρήσεως, πρᾶγμα ποῦ τὸν προφυλάσσει ἀπὸ τὸ θανάσιμον μειονέκτημα ποῦ ἀναγκάζει τοὺς μεμονωμένους μικροὺς χωρικοὺς (κτηνοτρόφους καὶ γεωργοὺς) νὰ προπωλοῦν τὴν παραγωγὴν των εἰς χαμηλὴν τιμὴν εἰς τὸν μπακάλην ἢ νὰ χρεώνωνται εἰς πῶν τοκογλύφον ἢ καὶ νὰ συνάπτουν δάνεια ἐπὶ τόκῳ εἰς τὴν Τράπεζαν. Πρόκειται λοιπὸν περὶ παραγωγικοῦ συνεταιρισμοῦ ὅστις εἶναι καὶ πιστωτικὸς συγχρόνως.

Ὁ,τι οὐσιῶδες λείπει ἀπὸ τὴν οἰκονομίαν τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοῦ παραμένον ἀκαθάριστον κάπως εἰς τὰ σχετικὰ ἔθιμα τοῦτο εἶναι ἡ ἀσφάλεια διὰ τὴν περίπτωσιν σοβαρᾶς τιнос ζημίας ἐξ ἐπιζωοτιῶν, κλεπτῶν ἢ κακοκαιρίας, ἥτις θὰ κατέστρεφε τὰς βοσκὰς, δεδομένου ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φυσικῆς μόνον τοῦ χόρτου βλαστήσεως.

V. Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ

Τὸ Τσελιγκᾶτον κατερχόμενον καθ' ἑκάστον φθινόπωρον ἐκ τῶν ὄρεινῶν μερῶν εἰς τὰ ὅποια παραθέριζε πρὸς διαχειρίμασιν εἰς τὰ πεδινὰ μέρη (χειμαδιὰ) διέρχεται ὁλόκληρον τὸν χειμῶνα ὑπὸ σκηνάς κωνικὰς κατασκευαζομένας ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐκ διαφόρων καλάμων, κλάδων καὶ βαλτωδῶν προϊόντων ἐμποδιζόντων τὴν εἴσοδον τῶν ὑδάτων τῆς βροχῆς ἐντὸς αὐτῶν καὶ προφυλαττούσας τοὺς ἐντὸς αὐτῶν κατοικοῦντας ἀπὸ τοῦ ψύχους κλπ. ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων.

Εἰς ἑκάστην τῶν σκηνῶν τούτων μικρὰς χωρητικότητος διαμένει ἀνὰ μία οἰκογένεια τῶν ἀποτελούντων τὸ Τσελιγκᾶτον σμιχτῶν μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων σκευῶν οἰκιακῆς χρήσεως καὶ τὰ ὅποια παραλαμβάνουν πάντοτε μαζύ* των κατὰ τὰς ἑκάστοτε μετακινήσεις. Ἐξαίρεσιν μόνον κάμνουν οἱ ἀρχιτσελιγκάδες, οἱ ὅποιοι διαθέτουν συνήθως 2—3 σκηνάς διὰ τὴν πλὴν ἄνετον διαμονὴν τῶν οἰκογενειῶν των, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι διαθέτουν περισσότερα σκεύη καὶ ρουχισμὸν τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ Τσελιγκάτου, ὧν ἡ διατήρησις εἰς μίαν σκηνὴν εἶναι ἀδύνατος.

Ἡ τροφή τῶν σμιχτῶν (ἐξαιρουμένων τούτων Τσελιγκάδες, οἱ ὅποιοι διατρέφονται ὡπωσδήποτε καλλίτερον) εἶναι λιτοτάτη· τρέφονται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐξ ἄρτου καὶ μάλιστα τοιούτου ἐξ ἀραβοσίτου, ὀλίγων ὀσπρίων καὶ ζυμαρικῶν, γάλακτος, τυροῦ καὶ λαχανικῶν· χρήσις κρέατος γίνεται μόνον εἰς τὰς μεγάλας ἐορτὰς Χριστουγέννων καὶ Πάσχα καὶ εἰς ἑκάστην ἀφιζὶν ἢ εἰς τὰ χειμαδιὰ ἢ εἰς τὰ θέρετρα.

Αἱ δαπάναι μιᾶς πενταμελὸς οἰκογενείας σμίχτου, διὰ τὴν ζῆσιν ἐν ἔτος, ἔχουν ὥς κάτωθι :

A) Ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν ζώων της :

240	ὁκ. γάλα πρὸς 5 δραχ.	1.200
100	» τυρὸς πρὸς 25 δραχ.	2.500
10	» βούτυρον πρὸς 70 δραχ.	700
5	» ἄμνους πρὸς 150 δραχ.	750
40	» μαλλιά δι' ἐνδύματα, σκεπάσματα κλ. πρ. 35 δρχ.	1.400

B) Ἐκ τῆς ἀγορᾶς :

1.200	ὁκ. ἄλευρον πρὸς 9 δραχ.	10.800
25	» ἔλαιον πρὸς 38 δραχ.	950
10	» ὄρυζα καὶ ζυμαρικά πρὸς 15 δραχ.	150
10	» ὀσπρία πρὸς 15 δραχ.	150
40	» ἄλας πρὸς 4 δραχ.	160
1	» καφῆς πρὸς 85 δραχ.	85
5	» ζάχαρις πρὸς 21 δραχ.	105

Εἰς μεταφορὰν.... 18.950

		Ἐκ μεταφορᾶς.....	18.950
25	ὄκ.	σάπων πρὸς 20 δραχ.	500
		Λαχνικά κλπ.	1.500
1		δοχεῖον πετρέλαιον πρὸς 225 δραχ.....	225
5		ζεὺγη τσαρούγια πρὸς 200 δραχ.....	1.000
1		τόπι πανί ἐγγώριο	1.000
		Ραπτικά ἐνδυμάτων.....	1.000
		Φάρμακα καὶ ἱατρικὴ περίθαλψις	1.500
		Ἐκτακτα γενικά ἐξοδα.....	1.000
		Σύνολον.....	<u>26.675</u>

Ἀπὸ ἀπόψεως μορφώσεως, ἐφ' ὅσον τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Τσελιγκάτου εἶναι εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν προσλαμβάνεται κατὰ τὸ θέρος διδάσκαλος πρὸς ἐκμάθησιν γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως εἰς τὰ τέκνα των.

Εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ μέχρι πρό τινος οἱ περιοδεύοντες καλόγηροι τῶν μονῶν μετέβαινον εἰς τὰς κατασκηνώσεις τῶν Τσελιγκάτων καὶ ἐλειτούργουν. Τελευταίως ὁμως ἀπηγορεύθησαν ὑπὸ τῆς Συνόδου αἱ σχετικαὶ περιοδεῖαι τῶν μοναχῶν, διὰ λόγους ἐκμεταλλεύσεως καὶ οὕτω πῶς ἐστεινήθησαν καὶ οἱ νομάδες τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ.

Ἀπὸ οἰκιακῆς οἰκονομίας ἡ γυνὴ ἐκτελεῖ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἄρτου, σχετικὸν μαγείρεμα, μεταφορὰν ξύλων, πλῦσιν, κλώσιμον μαλλίου διὰ τὴν κατασκευὴν ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων. Ἐπὶ πλέον δὲ ἀσχολεῖται καὶ μετ' ἀκαθάρως ποιμενικὰς ἐργασίας, ὡς ἡ προσκόμισις καὶ ἀπομάκρυνσις τῶν ἀμελγομένων ζώων κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἀμέλεματος, ἡ μεταφορὰ τοῦ ἀμελγομένου ὑπὸ τοῦ ἀμελκτοῦ γάλακτος, ἡ πλῦσις τῶν δοχείων, προσέτι δὲ βοηθεῖ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν καλυβῶν καὶ μηχανιῶν.

Τέλος τὸ ὅλον εἶδος τῆς ζωῆς τοῦ Τσελιγκάτου διαχωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς γεωργικοὺς ἢ γεωργοαστικούς πληθυσμούς : Εἰδικαὶ ἀπασχολήσεις, συνήθειαι, παραδόσεις ὅλως χαρακτηριστικαί, εἰδικὴ ψυχολογία καὶ διανοητικότης. Ὁ πλάνης βίος αὐτῶν καὶ αἱ περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας ἡγωνίσθησαν ἐκκαλεῖ διὰ τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς των, ὥξυνε τὸν νοῦν αὐτῶν, συνεκέντρωσε πλεῖστα δεδομένα ἐπαγγελματικῆς καὶ κοινωνικῆς πείρας ἀσφαλοῦς, τοὺς ἐδημιούργησε ζωντανὴν μνήμην καὶ παράδοσιν ποὺ εἶναι ὁ κανὼν τῆς τακτικῆς των ἀπέναντι τῶν παραγόντων ποὺ ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν τόσον εἰς τὸ φυσικὸν περιβάλλον ὅσον καὶ εἰς τὸ κοινωνικὸν τοιοῦτον.

VI. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ (ΛΟΓΟΙ, ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ)

Α) Λόγοι : 'Εν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἀνεφέραμεν, ὅτι κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς Νομαδικῆς Κτηνοτροφίας εἶναι ὅτι μετατοπίζεται ἐκ τῶν χειμερινῶν βοσκῶν εἰς τὰς θερινὰς τοιαύτας καὶ τάνάπαλιν, ἀναλόγως τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Γεννᾶται ὅθεν τὸ ἐρώτημα, ποῖοι λόγοι, οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὰς μετακινήσεις ταύτας.

Οὗτοι εἶναι οἱ ἑξῆς :

1) Λόγοι καθαρῶς οἰκονομικοί : Ἡ μετακίνησις τῶν ποιμνίων κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀνοίξεως ἐκ τῶν χειμαδιῶν εἰς τὰ θέρετρα εἶναι συμφεροτέρα καὶ τοῦτο διότι τὰ ζῶα καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ θέρος ἐξοκολουθοῦν τρεφόμενα διὰ χλόης, ἐὰν παρέμενον ὁμῶς εἰς τὰ χειμαδιά εὐθὺς μετὰ τὸν Μάϊον θὰ ἦσαν ἡναγκασμένα νὰ τρέφονται ἀποκλειστικῶς διὰ ξηρῶν χόρτων. Ἡ μετακίνησις ὅθεν αὕτη ἔχει ὡς φυσικὴν συνέπειαν μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν γάλακτος, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ μεγαλυτέρας καθαρὰς προσόδους, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ταῦτα θὰ διετηροῦντο ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας καὶ θὰ ἐτύγχανον τῶν αὐτῶν περιποιήσεων εἰς τὰς θερινὰς βοσκὰς ὁμοιομόρφως ὡς ἐὰν παρέμενον εἰς τὰς χειμερινὰς τοιαύτας. Ἐπίσης καὶ ἡ ποιότης τῶν εἰς τὰς θερινὰς βοσκὰς κατὰ τὸ θέρος παραγομένων προϊόντων (τυρῶν, βούτυρον) εἶναι κατὰ πολὺ ἀνωτέρα, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς καλλιτέρας ποιότητος τοῦ χόρτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τοῦ κλίματος, συνεπεία τοῦ ὅτι, ὡς ἐκ τῆς χαμηλῆς θερμοκρασίας ἡ ζύμωσις τῶν τυρῶν γίνεται κανονικὴ καὶ ἡ διατήρησις αὐτῶν εὐκόλος καὶ δυνατὴ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς μεταφορᾶς πρὸς πώλησιν.

2) Λόγοι κλιματολογικοί : Τόσον οἱ ποιμένες ὅσον καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐκτρεφόμενα ζῶα ἔχουν συνηθίσει ἀπὸ πολλῶν γενεῶν νὰ ζῶσι καθ' ὅλην τὴν διαρκείαν τοῦ θέρους εἰς δροσερὰ καὶ ὑψηλὰ μέρη, θὰ ἦτο δὲ ἀρκετὰ δύσκολον ἄνευ κλονισμοῦ τῆς υἱείας τῶν νὰ διατηρηθῶσιν εἰς τὰ πεδινὰ μέρη ὅπου ὁ καύσων εἶναι ἀρκετὰ διαρκής. Ἀντιθέτως δὲ λόγῳ τῆς διαρκοῦς σχεδὸν καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα παρατάσεως τῶν χιόνων εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη ἡ βόσκησις τῶν ζώων θὰ καθίστατο ἀδύνατος, ἡ διατήρησις δὲ αὐτῶν εἰς ὑπόστεγα ἐλλείψει ἐπαρκῶν τροφῶν ἀκατόρθωτος.

3) Λόγοι ἀνεπαρκειᾶς τροφῆς εἰς τὰ χειμαδιά κατὰ τὸ θέρος : Εἶναι γνωστὸν ὅτι λόγῳ ἀποξηράνσεως τοῦ χόρτου τῶν πεδινῶν βοσκῶν κατὰ τὸ θέρος ἡ διατήρησις ἐν αὐταῖς τοῦ ἰδίου ἀριθμοῦ ζώων εἶναι ἀδύνατος ἄνευ χορηγήσεως συμπληρωματικῆς τροφῆς. Ἐπειδὴ δὲ γενικῶς ὑπολογίζεται ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώων τῶν διατρεφόμενων κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον δύναται νὰ συντηρηθῇ κατὰ τὸ θέρος ἐν τῷ αὐτῷ βοσκοτόπῳ θὰ ἔπρεπε ἢ νὰ ἐξευρεθῇ διπλάσια

βοσκή ἢ τὸ ἕτερον ἡμῖς τῶν ζώων ὑποχρεωτικῶς νὰ μετακινήθῃ εἰς τὴν θερινὴν βοσκήν, πράγματα ὡς ἀντιλαμβάνεται τις ἀδύνατα δι' ἓνα Τσελιγκάτον.

Τέλος 4ος λόγος μετακινήσεως ἐξ ὠρισμένων χειμερινῶν βοσκῶν, οὐχὶ βεβαίως πάντοτε συναντώμενος, τυγχάνει ἡ ἔλλειψις ἐπαρκoῦς ὕδατος, μὴ δυναμένων τῶν ζώων νὰ στεροῦνται τούτου κατὰ τοὺς συνεχεῖς καύσωνας τοῦ θέρους.

Β) Χρόνος: Ὡς χρόνον μετακινήσεως των οἱ νομάδες ἐκ τῶν χειμαδιῶν εἰς τὰ θέρετρα ἔχουν συνήθως τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἐκ τῶν θερέτρων δὲ πρὸς τὰ χειμαδιὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Αἱ μετακινήσεις αὗται ἐνίοτε λαμβάνουν χώραν 10—15 ἡμέρας ἀργότερον, εἴτε λόγω πτώσεως ὀψίμων χιόνων κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἰς τὰ θέρετρα εἴτε ἐπικρατήσεως ξηρασίας κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς τὰ χειμαδιὰ, ὅποτε ἡ βλάστησις τοῦ χόρτου ἐπιβραδύνεται.

Γ) Τρόπος: Οἱ νομάδες μετακινούμενοι ἀπὸ τὰ χειμαδιὰ εἰς τὰ θέρετρα καὶ τὰνάπαλιν συμπεριλαμβάνουν τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν μεθ' ὅλων τῶν οἰκιακῶν σκευῶν καὶ ρουχισμοῦ, χρησιμοποιοῦντες ἀνάλογον ἀριθμὸν ὑποζυγίων ἐπὶ τῶν ὁποίων φορτῶνουν τὰ σκεύη καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποζυγίων δὲν εἶναι ὠρισμένος, ἐξαρτῶμενος ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἀπ' ἀλλήλων τῶν χειμαδιῶν καὶ θερέτρων, γενικῶς ὅμως ὑπολογίζουν ὡς ἀναγκαιοῦντα ὑποζύγια διὰ μίαν οἰκογένειαν καὶ διὰ μετακίνησιν συνολικῆς διαρκείας μιᾶς ἐβδομάδος 3—4 τοιαῦτα. Τὸ εἶδος αὐτῶν εἶναι ἵπποι καὶ ἡμίονοι μετ' ἀναλόγου ἀριθμοῦ φορβάδων διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν γηρασκόντων καὶ ἀχρηστευομένων ζώων. Ὁ τύπος δὲ ὁ γνωστὸς Σαρακατσάνικος: μικρὸσωμα, με χοντρή κεφαλή, πυκνὸν τρίχωμα, ὄψιν ἀγριωπὴν, ὀφθαλμοὺς μικροὺς, τρίχες χαίτης καὶ ποδῶν μακραί, ἀρθρώσεις στερεαί, λιτοδίαιτα κλπ.

Ἀποφασισθείσης τῆς ἡμέρας μετακινήσεως τοῦ Τσελιγκάτου φορτῶνονται ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων τὰ διάφορα σκεύη, ρουχισμός, καὶ τὰ παιδιὰ, συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ γερόντων καὶ ἀποστέλλονται προηγουμένως μερικὰς ἡμέρας, ἀκολουθουμένης τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ ἀφίξεως, εἰς τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ με ἀναλόγους σταθμεύσεις εἰς τὰ διάφορα μέρη πρὸς ἀνάπαυσιν. Ἀμα τῇ ἀφίξει των ἀρχίζουν τὴν κατασκευὴν τῶν ἀναγκαιοῦντων σκηνῶν ἵνα διέλθουν τὸ θέρος ἢ τὸν χειμῶνα.

Τὰ ποίμνια συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν βοσκῶν καὶ κυνῶν ὑποχρεοῦνται συνήθως νὰ λάβουν ἄλλην ὁδὸν ἀφίξεως εἰς τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ καὶ τοῦτο διότι ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη τῆς βοσκήσεως κατὰ τὰς διαφόρους σταθμεύσεις καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ παραταθοῦν πλέον τῶν 24 ὥρῶν. Διὰ τὰς βοσκήσεις ταύτας δὲν καταβάλλεται ἐνοίκιον, ἀλλὰ φιλοδώρημα εἰς εἶδος ἢ χρῆμα εἰς τοὺς οἰκείους ἀγροφύλακας,

*Εμφαίνων τὰς χρησιμοποιουμένας ὑπὸ τῆς νομαδικῆς κτηνοτροφίας βοσκάς εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην

Σημειώσεις: Έκ της έκτασης των 55.000 στρεμμάτων του Γρασιού Άνω τα 23.000 στρέμματα αλληλεγκλίζουν άνωθεν, αρθρώνει από μεγάλης σημασίας πλωματικές εις άλλων έκτασης, και η οποία θα ήθελε να εξασφαλιστεί μεγάλων άρδην αρθρώνει και μεγάλων ζώνη, εάν ήτοσαν άρδην έργα εις τις άκρας του ίδιου του Έθνους από την Μαγείναι, ώστε να άσφαλιστεί η άρδην.

Τὸ ἀντίστοιχο συνέλεξαν ἀπὸ τὸν Γραφεῖον Γεωργικῶν μελετητῶν Ἐβρου καὶ Ρωδῶν τὸν Ὑποπαρατηρητὴν Ε.Τ.Ε. Σάνδη καὶ Κορινθῶν, τῆς Ἐπιθεωρήσεως Διοικήσεως Δημοσίου Κτηνιάτρικου, τὸν Διοικητὴν Κορινθῆς, Ἀλεξανδρουλάκη, καὶ Σάνδη καὶ ἐκ τῶν σχετικῶν ἐπὶ τοῦ συλλέγματος διακρίματος βοσκή των Σαλατινιδίων.

οἱ ὅποιοι ὑποδεικνύουν τὰ μέρη εἰς τὰ ὅποια ἔχουν δικαίωμα τὰ διερχόμενα ποίμνια νὰ βόσκουν.

Κατὰ τὴν πορείαν ἐκ τῶν χειμαδιῶν εἰς τὰ θέρετρα δὲν διακρίπτεται ἡ ἐργασία τοῦ ἀμέλγματος ὥς καὶ ἡ τυροποίησις τοῦ παραγομένου γάλακτος. Οἰκθεν δὲ νοεῖται, ὅτι καὶ ἡ ποσότης τοῦ γάλακτος καὶ ποιότης τοῦ τυροῦ κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἶναι μικροτέρα καὶ κατωτέρα, ἐκποιοῦνται δὲ ταῦτα καθ' ὁδὸν εἰς τιμὰς εὐκαιρίας.

VII. ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ (ΜΑΝΔΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΜΝΙΟΣΤΑΣΙΑ)

Ὁ Τσέλιγκας, ὥς εἰς ἄλλο κεφάλαιον ἀνεφέραμεν, ἐκπροσωπῶν τὸ Τσελιγκᾶτον προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ μίσθωσιν τῆς ἀναγκαιούσης βοσκῆς ὅπου ἐγκαθίσταται τοῦτο, ἰδρυομένου τοῦ νομαδικοῦ συνοικισμοῦ.

Ὡς τόπος τῆς ἐγκαταστάσεως ἐκλέγεται τὸ μᾶλλον ὑψηλὸν τοῦ λειβαδιοῦ μέρος καὶ εἰς θέσιν τῆς βοσκῆς μὴ ἀπέχουσιν πολὺ τοῦ σημείου συγκεντρώσεως τῶν ποιμνίων κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἀμέλγματος καὶ τῆς ἀναπαύσεως καὶ ἐκεῖ κατασκευάζονται αἱ περιγραφεῖσαι κλασικαὶ κωνικαὶ καλύβαι, ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης καὶ εἰς ἀποστάσεις μὴ παρακωλυούσας τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν ἐνοικούντων καὶ τὰς ἐκτελουμένας οἰκητικὰς ἐργασίας ὑπὸ τῶν γυναικῶν.

Συγχρόνως μὲ τὴν κατασκευὴν τῶν καλυβῶν κατασκευάζονται εἰς τὸν τόπον συγκεντρώσεως τῶν ποιμνίων (στάνην) τὰ μανδριά ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ζώων, συνήθως τόσα ὅσα κοπάδια διαθέτει τὸ Τσελιγκᾶτον. Εἶναι δὲ ταῦτα χωρὸς περιφραγμένος γύρωθεν εἰς τὸν ὅποιον κλείονται τὰ ζῶα κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως ἵνα μὴ ταῦτα διασκορπίζωνται, εἶναι τελείως ἀνοικτὰ ἄνωθεν, περιβαλλόμενα ἐξ ὧλων τῶν πλευρῶν ἀπὸ φράκτιν ἐκ καλάμων καὶ βούρλων ἢ χόρτων ἵνα προφυλάσσωνται τὰ ζῶα ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους.

Τὰ μανδριά ταῦτα χρησιμεύουσι συνήθως καὶ ὡς τόπος συγκεντρώσεως διὰ τὸ ἀμέλγμα, ἐφοδιαζόμενα μὲ πλείονας ἐξόδους παρὰ τὰς ὁποίας κάθονται οἱ ἀμέλκται καὶ ἀμέλγουσιν.

Ἐκτὸς τῶν μανδριῶν τούτων κατασκευάζονται ἐπίσης πρόχειρα ποιμνιοστάσια τὰ ὅποια εἶναι καλύβαι χορτοσκέπαστοι μεγέθους ἀναλόγου πρὸς τὸ ποίμνιον καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προφυλάσσωνται ὑπ' αὐτὰς οἱ ἄμνοι ἐκ τοῦ ψύχους.

Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν, ὅτι πλησίον τῶν συνοικισμῶν τῶν Τσελιγκάτων οἱ διάφοροι τυροκόμοι οἱ ἀκολουθοῦντες τὰ ποίμνια κατασκευάζουν μίαν καλύβην χορτοσκέπαστον μὲ δύο διαμερίσματα χρησιμεύουσιν ὥς πρόχειρον τυροκομεῖον διὰ τὴν ἐπὶ τόπου ἐπεξεργασίαν τοῦ γάλακτος.

VIII. ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΟΣΚΩΝ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ

Πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ποιμνίων ἐν τῇ βοσκῇ ὁ Τσελιγκας διαιρεῖ ταύτην εἰς τέσσαρας κατηγορίας ἥτοι : α) εἰς γαλαροτόπι, β) εἰς ζυγουροτόπι (καψάλι), γ) εἰς στερφοτόπι καὶ δ) εἰς μέρος προοριζόμενον διὰ τὰ ὑποζύγια, μὲ τὸν σκοπὸν εἰς ἐκάστην τούτων νὰ τοποθετήσῃ ἀνάλογον κατηγορίαν τοῦ ποιμνίου. Εἰς τὴν διαίρεσιν ταύτην προβαίνει πρὸς ἀποφυγὴν σπατάλης, ἀπωλείας, ἔγκαιρον χρησιμοποίησιν ὀρισμένων τοποθεσιῶν καὶ κατ'ἀλλήλον ἐκμετάλλευσιν τοῦ φυομένου χόρτου, διότι εἶναι γνωστὸν, ὅτι εἰς ἐκάστην βοσκὴν φύεται κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς θέσεις χόρτον διαφόρου ποσότητος, ποιότητος, καὶ διαρκείας ὀφειλομένης εἰς τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους, τὴν εἰδικὴν τοποθεσίαν εἰς ἣν εὐρίσκεται καὶ λοιπὰς ἐτησίας καιρικὰς συνθήκας.

Ἀκολουθεῖ δὲ τὴν ἐξῆς κατανομήν : Εἰς τὸ μεγαλύτερον καὶ καλύτερον μέρος ὅπου φύεται τὸ ἀφθονώτερον χόρτον (γαλαροτόπι) τοποθετεῖ τὰς ἐπιτόκους καὶ τεκούσας προβατίνας (γαλάρια), αἱ ὁποῖαι ἀποδίδουν τὸ γάλα, εἰς μέρος ὅπου φύεται χόρτον καλῆς σχετικῶς ποιότητος, κατώτερον ὁμῶς τοῦ πρώτου (ζυγουροτόπι), τοποθετεῖ τὰ νεαρὰ μέχρις ἐνὸς ἔτους ἄρρενα καὶ θήλη πρόβατα (ζυγούρια), εἰς μικρότερον μέρος σχετικῶς πτωχὸν εἰς χόρτον (στερφοτόπι) τοποθετεῖ τὰ στείρα (στέρφα) καὶ τέλος εἰς τὸ χειρότερον μέρος τὸ ὑγρότερον ἢ τὸ ἔχον κατωτέρας ποιότητος χόρτον τοποθετεῖ τὰ ὑποζύγια.

Υπολογιζομένου γὰρ ὅτι εἰς ἓν ποιμνιον ἐκ 1,000 προβάτων ὑπάρχουν :

500	πρόβατα	ἐπιτόκα	πρωτῶς γεννῶντα	(γαλάρια),
100	»	»	ὀψίμως	»
100	στείρα,			
50	κριοί,			

230 ἀμνάδες ἐνὸς ἢ δύο ἐτῶν (ζυγούρια καὶ μιλιώρια),

20 νεαρὰ ἄρρενα διὰ μελλοντικὴν ἀντικατάστασιν κριῶν (σπορίδι) καὶ ἀκολουθουμένης τῆς φυσικῆς ἀνάγκης τῆς διατροφῆς καὶ ἀναπτύξεως τῶν ὡς ἄνω διακρινομένων κατηγοριῶν ἢ διανομῇ καὶ χρησιμοποίησιν τῆς βοσκῆς γίνεται ὡς ἐξῆς :

Τὸ γαλαροτόπι ἀναλογεῖ περίπου πρὸς τὰ $\frac{1}{3}$ τῆς ὅλης ἐκτάσεως τοῦ βοσκοτόπου, διαιρεῖται δὲ εἰς γεννολείβαδο ἢ γκαστροτόπι καὶ εἰς καθαρῶς γαλαροτόπι, εἰς τὸ πρῶτον τμήμα εἰσάγονται αἱ ἐπιτόκοι ἀμνάδες, αἱ ὁποῖαι τίκτουςι μεταφέρονται εἰς τὸ καθαρῶς γαλαροτόπι ὅπου διαχωρίζεται εἰς τμήματα χωρητικότητος 200—250 προβάτων ἑκαστον. Ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον $\frac{1}{3}$ ἀνάλογον μέρος διατίθεται διὰ τὰ νεαρὰ μελλούσης ἀναπαραγωγῆς πρόβατα (ζυγούρια) καὶ ἐκεῖ ταῦτα τρέφονται μέχρι τέλους τῆς περιόδου. Ἐὰν ἡ βοσκὴ περιλαμβάνῃ

ἀγραναπαύσεις χρησιμοποιούνται κατὰ προτίμησιν διὰ τὰ ζυγούρια. Τέλος τὸ ἀπομένον μέρος τοῦ βοσκοτόπου μετὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ ἀναλογοῦντος τμήματος διὰ τὰ ζυγούρια διατίθεται διὰ τὰ στέρφα (στερφοτόπι). Κατ' ἀρχὴν ἐπὶ τοῦ στερφοτοπίου βόσκουν ἀναμιξ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας ὅλα τὰ λοιπὰ πρόβατα, κατόπιν αἱ ἐπίτοχοι ὁδηγοῦνται εἰς τὸ γεννολεῖβαδον, ἅμα δὲ περατωθῇ ὁ τοκετός, εἰσάγονται ἐντὸς αὐτοῦ (τοῦ γεννολεῖβαδιοῦ) τὰ στέρφα, μεταβαλλομένου οὕτω εἰς στερφοτόπι.

VIV. ΤΟ ΖΩΝ ΥΠΟΣΤΑΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ

1) *Πρόβατα*: Τὰ ἐκτρεφόμενα πρόβατα ὑπὸ τῶν νομάδων εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην ἀνήκουν γενικῶς εἰς τὴν λεγομένην βλάχικην γενεάν τῶν προβάτων τῆς Βαλκανικῆς: εἶναι ζῶα μικροσωμα ὕψους 55—70 ἐκ., με μακρὺ καὶ χοντρὸ μαλλὶ σχηματίζοντες πλοκάμους κωνικοὺς με χρῶμα ἄσπρῳ ἢ μαῦρῳ ἢ καὶ σπανιότερον παρδαλὸ (τὰ ἄσπρα συχνὰ ἔχουν μαῦρες κηλίδες εἰς τὸ πρόσωπον ἢ εἰς τὰ πόδια) ἢ εἰς εἶναι εὐθεῖα, τὰ θηλυκὰ εἶναι χωρὶς κέρατα, τὰ ἀρσενικὰ φέρουν τοιαῦτα ἐλικοειδῆ (στριφτὰ βιδωτὰ) κείμενα δύο ἀνοικτοὺς γύρους, ἢ οὐρὰ εἶναι στενὴ καὶ μακρὰ καὶ ἔχουν ζῶν βάρος 30—35 ὀκάδες. Γεννοῦν συνήθως ἓνα ἀμνὸν καὶ δίδουν γάλα 20—30 ὀκάδας ἑτησίως. Εἶναι κράσεως ἰσχυροτάτης καὶ χαρακτικῆς ἡπίου. Ἐχουν ἰσχυρὰ ἄκρα καὶ εἶναι καλοὶ καὶ ἀκούραστοι ὁδοιπόροι. (Λεπτομερεῖς σωματομετρήσεις ὅρα εἰς τὸν πρωτότυπον πίνακα IV.)

Διατρέφονται με τὸ συσικὸν χόρτον τῶν βοσκῶν καὶ μόνον ὅταν ἡ χρονία εἶναι δύστυχη, ὅταν δηλαδὴ δὲν βρέξῃ ἐγκαίρως ὥστε νὰ προφθάσῃ νὰ βγῇ χόρτον πρὶν χειμωνιάσῃ ἢ αἱ χιόνες παραμένουν ἐπὶ πολὺ, τοὺς δίδουν διὰ συμπλήρωμα τῆς τροφῆς ὀλίγην κριθὴν ἢ ξηρὸν χόρτον ἢ καὶ σκέτῳ ἄχυρον ἀκόμη.

Διατρεοῦνται κυρίως διὰ τὴν παραγωγὴν ἀμνῶν γάλακτος καὶ κατὰ δεῦτερον λόγον διὰ τὴν γαλακτοπαραγωγὴν.

2) *Αἴγες*: Αἱ ἐκτρεφόμεναι αἴγες ὑπὸ τῶν νομάδων ἀνήκουν εἰς τὴν γενεάν τὴν λεγομένην κοινὴ αἰξ ἢ βλάχικη: εἶναι ἀναστήματος 55—65 ἐκ., χρώματος μέλανος, καστανοῦ, ξανθοῦ ἢ καὶ παρδαλοῦ ἔχει μύτη ἴσια, με αὐτιά μικρὰ καὶ ὀρθια καὶ με κέρατα. Τὸ σῶμά της εἶναι σκεπασμένο με τρίχες. Οἱ μαστοὶ εἶναι μικροί. Δίδει γάλα 35—45 ὀκάδες ἑτησίως καὶ γεννᾷ συνήθως ἓνα ἐρίφιον.

Εἶναι σκληραγωγημένον ζῶον διατρεφόμενον με μικρὰ κλαδιά καὶ φύλλα καὶ ἀνερχόμενον πρὸς εὐρεσιν τροφῆς εἰς τὰ πλέον ἀπόκρημνα μέρη.

3) *Ὑποζύγια*: Διὰ ταῦτα ὁμιλήσαμεν σχετικῶς εἰς προηγούμενον κεφάλαιον.

IV. ΠΙΝΑΞ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΣ

Ἐμφαίνων διαφόρους σωματομετρήσεις προβάτων καὶ αἰγῶν ἐκτελεσθείσας εἰς ἀντιπροσώπους νομαδικῶν ποιμνίων Δυτικῆς Θράκης τῇ εὐγενεῖ βοηθεῖα τῶν Ἐπιμελητῶν Γεωργίας κ.κ. Δ. Μπαΐκου καὶ Π. Σωτηροπούλου καὶ δι' ὀργάνων τοῦ Κτηνοτροφικοῦ Σταθμοῦ Κομοτινῆς.

Νομὸς	Ἑπαρχία	Τσελιγκάτον	Γένος	Χρῶμα	Ἡλικία	Μῆκος κεφαλῆς	Πλάτος κεφαλῆς	Μῆκος προσώπου	Πλάτος γνάθων	Μῆκος τραχήλου	Ὑψος ἀκρομίου	Ὑψος ὀφρύος	Ὑψος ἱεροῦ ὀστέου	Πλάτος στῆθους ἐμπροσθεν ὀμων	Πλάτος στῆθους ὀπισθεν ὀμων	Πλάτος ἀφθρόσ. λαγονομηριακῆς	Βάθος στῆθους	Περίμετρος στῆθους	Περίμετρος μετακαρτίου	Περίμετρος μεταταρτίου	Μῆκος οὐρᾶς	Πλάτος οὐρᾶς εἰς τὴν βᾶσαν	Μῆκος σώματος	Βάρος σώματος
	Χρ. Ρούφου	Θῆλυ	Λευκόν	4	0.21	0.11	0.14	0.07	0.20	0.65	0.67	0.69	0.17	0.17	0.22	0.27	0.76	0.08	0.09	0.34	0.10	0.67	30	
				2	0.20	0.10	0.15	0.06	0.20	0.69	0.69	0.70	0.17	0.17	0.18	0.30	0.78	0.08	0.09	0.34	0.10	0.65	32	
			Ἄρρεν	2	0.20	0.10	0.16	0.07	0.20	0.60	0.60	0.61	0.18	0.17	0.18	0.26	0.76	0.08	0.10	0.34	0.08	0.65	30	
				3	0.26	0.12	0.18	0.09	0.27	0.71	0.71	0.73	0.20	0.19	0.20	0.36	0.90	0.09	0.11	0.35	0.16	0.72	50	
	Ἰω. Ρόδη	Θῆλυ	Μέλαν	3	0.22	0.10	0.16	0.10	0.22	0.66	0.66	0.68	0.18	0.18	0.19	0.28	0.84	0.08	8.10	—	—	0.66	40	
				6	0.22	0.09	0.15	0.08	0.22	0.62	0.63	0.64	0.18	0.18	0.19	0.30	0.80	0.08	0.09	0.34	0.08	0.65	35	
			Ἄρρεν	2	0.22	0.10	0.17	0.08	0.19	0.62	0.63	0.63	0.18	0.17	0.19	0.31	0.76	0.08	0.10	0.35	0.08	0.66	30	
				5	0.22	0.10	0.15	0.08	0.21	0.56	0.60	0.62	0.16	0.16	0.20	0.31	0.77	0.09	0.10	0.34	0.09	0.66	31	
	Ι. Κουτσογιάννη	Θῆλυ	Καστανόν	2	0.23	0.11	0.16	0.08	0.22	0.64	0.64	0.65	0.18	0.18	0.20	0.30	0.88	0.10	0.12	0.36	0.14	0.64	45	
				3	0.24	0.10	0.14	0.08	0.20	0.66	0.68	0.69	0.15	0.14	0.15	0.30	0.80	0.10	0.11	—	—	0.72	35	
			Λευκόν	4	0.22	0.11	0.10	0.08	0.24	0.64	0.65	0.66	0.17	0.16	0.23	0.31	0.80	0.09	0.10	0.33	0.08	0.68	35	
				5	0.20	0.11	0.15	0.07	0.23	0.61	0.61	0.63	0.15	0.16	0.18	0.30	0.81	0.08	0.10	0.36	0.08	0.69	36	
	Ἄρρεν	Καστανόν	7	0.20	0.12	0.16	0.08	0.23	0.55	0.57	0.57	0.16	0.15	0.20	0.30	0.76	0.07	0.08	0.34	0.08	0.64	30		
			6	0.23	0.12	0.15	0.10	0.25	0.68	0.65	0.68	0.20	0.20	0.25	0.33	0.86	0.10	0.11	0.32	0.16	0.71	43		
		Λευκόν	8	0.22	0.10	0.15	0.09	0.24	0.68	0.70	0.71	0.18	0.18	0.15	0.32	0.89	0.10	0.11	—	—	0.75	47		
			4	0.22	0.09	0.16	0.08	0.20	0.55	0.57	0.58	0.16	0.16	0.17	0.28	0.78	0.08	0.09	0.33	0.09	0.70	32		
	Α. Γκίκα	Μέλαν	3	0.23	0.10	0.13	0.08	0.20	0.62	0.63	0.63	0.16	0.17	0.20	0.28	0.78	0.08	0.09	0.35	0.09	0.65	32		
			4	0.22	0.10	0.16	0.08	0.22	0.64	0.66	0.67	0.18	0.17	0.20	0.30	0.84	0.09	0.10	0.37	0.10	0.73	40		
		Λευκόν	5	0.22	0.13	0.16	0.08	0.24	0.70	0.70	0.91	0.20	0.19	0.26	0.28	0.96	0.10	0.12	0.44	0.18	0.74	55		
			4	0.22	0.11	0.14	0.08	0.24	0.63	0.65	0.68	0.16	0.15	0.14	0.32	0.84	0.09	0.10	—	—	0.71	40		

Σημειώσεις: Αἱ ἀνωτέρω σωματομετρήσεις δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ ἐνταῦθα ὅτι ἀποσκοποῦν εἰς τὴν διάγνῶσιν φυλετικῶν σχέσεων συγγενείας ἢ καταγωγῆς πρὸς ἄλλας φυλάς, ἀλλ' ἀπλῶς ἀποδίδουν τὴν ὑπὸ ὠρισμένον περιβάλλον ἀνάπτυξιν μιᾶς φυλῆς συμβάλλουσαι εἰς τὴν μελέτην τῶν κυριωτέρων μέσων διακρίσεως ταύτης.

4) Κύνες : Οἱτοὶ εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν ζώων ἀπὸ λύκους καὶ κλέπτας ὡς καὶ ὁδηγίαν αὐτῶν.

Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν νομάδων διατηρούμενα πρόβατα καὶ αἶγες δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ὁ καλύτερος τύπος αὐτῶν διὰ τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον προορίζονται. Εἶναι ἀληθές ὅτι δι' ἐπιμεμελημένης ἐπιλογῆς θὰ ἠδύναντο ταῦτα νὰ βελτιωθοῦν, ἀλλὰ συγχρόνως θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθῇ ὁμοία μέριμνα βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς διατροφῆς καὶ συντηρήσεως αὐτῶν, ἄλλως μίᾳ μονόπλευρος τοιοῦτου εἵδους προσπάθεια θὰ ἦτο ματαία καὶ ἐπιβλαβὴς διὰ γνωστούς τοὺς πᾶσι λόγους.

Τοῦτο γνωρίζουσι καλῶς οἱ νομάδες, μὴ διενεργοῦντες οὐδεμίαν τεχνικὴν ἐπιλογὴν, ἀφίνοντες τὸν πολλαπλασιασμὸν καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ποιμνίων διαρκῶς εἰς τὴν φυσικὴν τοιαύτην, κρατοῦντες κατὰ γενικὸν κανόνα ἅπαντα τὰ γεννώμενα θήλη ἀρνιά καὶ ἐρίφια καὶ ἀναλογίαν τινὰ ἐπιλέκτων ἐκ τῶν ἀρρένων (5 %).

Υπολογίζονται 60 % γεννήσεις ἐκ τῶν ὁπίσθων 10 % θνήσκουν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα κατὰ χονδρικὸν λογαριασμὸν εἶναι 50 % ἄρρενα καὶ 50 % θήλη, ἥτοι ἐπὶ τοῦ συνόλου κρατοῦνται ἐτησίως πρὸς ἀναπαγωγὴν περίπου 45 % θηλέων καὶ 4—6 % τῶν ἀρρενογεννημένων (δηλαδὴ περισσότερον τῶν ἀναγκαζομένων διὰ κάλυψιν φυσικῶν ἀναγκῶν λόγῳ κινδύνου μειώσεως ἐξ ἐπιδημιῶν, ψύχους κλπ.). Τὰ πρὸς ἀναπαγωγὴν κρατούμενα ζυγούρια (ζυγάδες) ὀχεύονται τὸ πρῶτον κατὰ τὸ θέρος τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἡλικίας των, γενόμενα γαλάκρια διατηροῦνται μέχρις ὅτου γενήσουν τὸν ἕκτον ἀμνὸν καὶ εἰς ἡλικίαν 7—8 ἐτῶν ἀντικαθίστανται. Ἦτοι ἐκκαθαρίζονται κατ' ἔτος 7—10 %.

Ἐπειδὴ ἐτησίως κρατοῦνται ἐκ τῶν γεννηθέντων κατὰ τὰ ὡς ἄνω 26 περίπου θήληα καὶ 2 ἄρρενα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἥτοι 28 %, τὸ ποίμνιον παρὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν γεγηρακότων, θεωρητικῶς δέον νὰ αὐξηθῇ κατὰ 18 % (28—10=18) ἐὰν δὲν ὑποστῇ, ὡς συνήθως, μείωσιν ἐκ φθορᾶς, κλοπῶν, ψύχους, ἐπιζωοτιῶν κλπ. ὑπολογιζομένων εἰς 10 %, εἰς τῷρόπον ὥστε ἡ πραγματικὴ αὐξήσις νὰ κυμαίνεται μεταξὺ 4—8 %, ἀναλόγως τῶν εὐμενῶν ἢ δυσμενῶν συνθηκῶν τοῦ χρόνου.

Τὸ ζῶν ὑποστατικὸν τοῦ Τσελιγκάτου χωρίζεται εἰς ποίμνια ἐκ 200—300 προβάτων ἕκαστον ἐπιτηρούμενον ὑπὸ βοσκοῦ καὶ κυνῶν.

Διακρίνονται δὲ εἰς :

1) Ποίμνιον πρῶτῶς γεννημένων : ἥτοι πρόβατα ἀκολουθούμενα ἀπὸ τοὺς ἀμνοὺς.

2) Ποίμνιον τῶν ἀρσενικογεννημένων : ἥτοι πρόβατα ἀκολουθούμενα ἀπὸ ἄρρενας ἀμνοὺς προσωρισμένους διὰ πᾶχυνσιν καὶ πώλησιν.

3) Ποίμνιον τῶν προώρων ἀμελγομένων (Τσαγγάδια), ἤτοι πρόβατα ἀπωλέσαντα προώρως τοὺς ἀμνοὺς των.

4) Ποίμνιον τῶν θηλυκογεννημένων : ἤτοι πρόβατα ἔχοντα θηλυκοὺς ἀμνοὺς προορίζομένους δι' ἐκτροφὴν.

5) Ποίμνιον τῶν στέρφων καὶ παρθένων προβάτων (μιλιῶρες).

6) Ποίμνιον τῶν ζυγουριῶν : ἤτοι περυσινῶν ἀμνάδων.

7) Ποίμνιον τῶν ἐγκύων αἰγῶν.

8) Ποίμνιον τῶν γεννημένων αἰγῶν.

9) Ποίμνιον τῶν ἀμελγομένων προώρως αἰγῶν.

10) Ποίμνιον στείρων αἰγῶν, εὐνουχισμένων τραχιδίων καὶ περυσινῶν αἰγῶν (βιτούλια).

11) Ἀγέλη ἵππων καὶ ἡμιόνων (σαμαριάρικα) καὶ

12) Ἀγέλη φορβάδων καὶ πώλων (φοράδια καὶ χεργελέδες καὶ οὐχὶ ἀργιλέδες).

Χ. ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ

Ὡς εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἀνεφέραμεν ἡ εἰς γάλα ἀπόδοσις (μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸν τοῦ ἀμνοῦ ἢ ἐριφίου) τῶν μὲν προβάτων κυμαίνεται ἀπὸ 20—30 ὀκάδας ἑτησίως, τῶν δὲ αἰγῶν ἀπὸ 35—45 ὀκάδας. Αἱ ἀποδόσεις ὁμοῦς αὐταὶ ἐξαρτῶνται : α) ἐκ τῆς φύσεως τοῦ βοσκοτόπου : οὕτω λειβάδια πλουσίας βλαστήσεως καὶ περιέχοντα καλῆς ποιότητος χόρτον συντελοῦν εἰς μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν γάλακτος ἀπὸ ἄλλα λειβάδια πτωχοτέρας βλαστήσεως ἢ κατωτέρας ποιότητος χόρτου. β) Ἐκ τῶν ἐπικρατησάντων κατὰ τὸ ἐν ἡ ἕτερον ἔτος εὐνοϊκῶν ἢ δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν (ἀνομβρία κλπ.) γ) Ἐκ τῆς παρεχομένης ἡ μὴ κατὰ τὸν χειμῶνα συμπληρωματικῆς τροφῆς καὶ δ') Ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ἀπογαλακτικῆσεως ὡς καὶ ἐκποίησεως τῶν ἀμνῶν καὶ ἐριφίων (πρώϊμος τοκετός, ταχεῖα ἀπογαλακτικῆσις, ἐκποίησις πρὸ τῆς πλήρους ἀναπτύξεως. Ὁψίμος τοκετός, βραδεῖα ἀπογαλακτικῆσις καὶ ἐκποίησις).

Ἡ τιμὴ τοῦ γάλακτος κυμαίνεται ἀπὸ 4—6 δραχ. κατ' ὀκῶν. Τὰ δὲ κυριώτερα συστατικὰ αὐτοῦ ἔχουν ὡς εἰς τὰς ἐν τῷ ἐπομένῳ ὑπ' ἀριθ. V πρωτοτύπῳ πίνακι ἀναλύσεις γενομένας ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ τῆς γαλακτοκομίας τοῦ Κτηνοτροφικοῦ Σταθμοῦ Κομοτινῆς.

Αἱ ἀποδόσεις τῶν μὲν προβάτων εἰς ἔριον κυμαίνονται ἀπὸ 1—2½ ὀκάδας μὲ μέσῃ τιμῇ 35 δραχ. κατ' ὀκῶν, τῶν δὲ αἰγῶν εἰς τρίχας ἀπὸ 1½—¾ τῆς ὀκάς μὲ μέσῃ τιμῇ 30 δραχ. κατ' ὀκῶν.

Τέλος αἱ ἀποδόσεις τῶν αἰγοπροβάτων τοῦ Τσελιγκάτου συμπληροῦνται διὰ τῆς γεννήσεως ἑτησίως ἐνὸς ἀμνοῦ ἢ ἐριφίου μὲ μέσῃ τιμῇ 150 δραχ. ἐκάστου.

V. ΠΙΝΑΞ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΣ

'Αναλύσεων προβείου γάλακτος προερχομένου ἐκ ποιμνίων νομαδικῶς ἐκτρεφομένων ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ

ΝΟΜΟΣ	Ἐπαρχία	Ἐξεασθέντα συστατικά	Μέσος ὁρος συστατικῶν								Παρατηρήσεις
			Ἰανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος	Ἀπρίλιος	Μάιος	Ἰούνιος	Ἰούλιος	Αὐγούστος	
ΡΟΔΟΠΗΣ	Κομοτινῆς	Εἰδικὸν βάρος εἰς 15°.....	1034	1036	1033	1031	1036	1030	1034	1036	1 = Καθαριότης ἀπόλυτος
		Λίπος %	6	5	4	5.5	6	7	6	8	2 = Καθαριότης ἀνεκτῇ
		Στερεὸν ὑπόλειμμα ἄνευ λίπους.	9.9	10.2	9.3	9.1	10.5	9.2	9.9	10.9	3 = Καθαριότης ἐλλιπῆς
		Καθαριότης	1	1	2	2	4	4	2	2	4 = Ἀκαθαρσία μεγίστη
	Εἰς ἄνθης	Εἰδικὸν βάρος εἰς 15°.....	1035	1032	1036	1036	1035	1034	1036	1035	Αἱ ἀναλύσεις ἐγένοντο ἐπὶ δύο δειγμάτων πρωΐνου καὶ δύο δειγμάτων βραδινοῦ ὀλικοῦ ἀμελέγματος.
		Λίπος %	5	7	7	6	6.5	5.5	7	6	
		Στερεὸν ὑπόλειμμα ἄνευ λίπους.	10	9.6	10.7	10.5	10.3	9.8	10.7	10.2	
		Καθαριότης	1	3	2	4	4	3	3	3	
ΕΒΡΟΥ	Διδυμοτείχου	Εἰδικὸν βάρος εἰς 15°.....	1034	1035	1034	1036	1036	1034	1036	1035	
		Λίπος %	6.5	7	6	7.5	7	8	8	8.5	
		Στερεὸν ὑπόλειμμα ἄνευ λίπους.	10	10.4	9.9	10.8	10.7	10.4	10.9	10.7	
		Καθαριότης	1	1	1	2	2	2	1	2	
	Ὁρεσιτιάδος	Εἰδικὸν βάρος εἰς 15°.....	1033	1030	1035	1036	1036	1034	1035	1035	
		Λίπος %	5	5	4	6	7.5	8	8	7.5	
		Στερεὸν ὑπόλειμμα ἄνευ λίπους.	9.5	8.8	9.8	10.5	10.8	10.4	10.6	10.5	
		Καθαριότης	3	2	1	3	4	1	2	2	

ΧΙ. ΔΙΑΘΕΣΙΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ

Τὸν χειρισμὸν τῆς διαθέσεως ἀπάντων τῶν προϊόντων τοῦ Τσελιγκάτου ἔχει ὁ Τσελιγκας, οὗτος ἔρχεται εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν διαφόρων ἐμπόρων καὶ ἐπιχειρηματιῶν καταλήγων εἰς σχετικὴν τελικὴν συμφωνίαν.

1) *Διάθεσις γάλακτος* : Τοῦτο διατίθεται εἰς εἰδικούς ἐπιχειρηματίας τυροκόμους παρακολουθοῦντας τὰ ποιμνία καὶ εἰς τὰ ὄρη, ἀναλαμβάνοντας τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ γάλακτος εἰς τυρὸν καὶ βούτυρον. Πωλεῖται δὲ ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου μετὰ τὴν πώλησιν τῶν ἀμνῶν μέχρι τῆς λήξεως τῆς γαλακτικῆς περιόδου τῶν προβάτων. Διὰ τὴν χειμερινὴν καὶ θερινὴν περίοδον γίνεται ἰδιαίτερα συμφωνία διδομένης μεγαλυτέρας τιμῆς διὰ τὸ γάλα τῆς θερινῆς τοιαύτης.

Κλεισμένης τῆς συμφωνίας ὁ τυροκόμος διδεκμίαν προκαταβολήν, τοῦ ὑπολοίπου τῆς ἀξίας τοῦ γάλακτος καταβαλλομένου τμηματικῶς μέχρι ἐκκαθαρίσεως τῶν λογαριασμῶν κατὰ τὴν λήξιν ἐκάστης περιόδου (μέσα Ἰουνίου, ἀρχὰς Αὐγούστου), ὅτε λήγει καὶ ἡ παράδοσις τοῦ γάλακτος ἐκ μέρους τοῦ Τσελιγκάτου.

2) *Διάθεσις ἀμνῶν* : Οὗτοι συνήθως ἐκποιῶνται τμηματικῶς ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεώς των καὶ τῆς ζήτησεως τοῦ γάλακτος εἰς διαφόρους ζωεμπόρους εἴτε κατ' ἀποκοπὴν εἴτε ἐπὶ τιμῇ κατ' ὅκυν κρέατος. Οἱ ἀγοραζόμενοι ἀμνοὶ σημειοῦνται διὰ χρώματος ἢ ἄλλου σημείου πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ ἡ παραλαμβάνεται ἀμέσως ἢ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐπὶ τόπου εἴτε εἰς ὠρισμένον τόπον συγκεντρώσεως. Ἐν τῇ περιπτώσει ἀμέσου παραλαβῆς καὶ ἐπὶ τόπου τὸ ἀντίτιμον καταβάλλεται ἀμέσως, ἄλλως δίδεται προκαταβολὴ καὶ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἐκκαθαρίζονται οἱ λογαριασμοί.

3) *Διάθεσις ἐρίου* : Ἀρχικῶς ἐκ τοῦ παραγομένου ἐρίου ἐκάστη οἰκογένεια κρατεῖ τὴν ἀναγκαίουσαν αὐτῇ ποσότητα διὰ κατασκευὴν ἐνδυμάτων καὶ λοιπῶν χρειῶδων αὐτῆς. Ἡ ὑπολειπομένη ποσότης ἐκποιεῖται, κρατουμένου εἰδικοῦ λογαριασμοῦ τῆς παραδιδομένης ποσότητος ὑπὸ ἐκάστου σμίχτου. Κατὰ γενικὸν κανόνα τὸ ἔριον πωλεῖται ἢ ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένης τιμῆς ἢ καὶ με τιμὴν ποῦ θὰ καθορισθῇ βραδύτερον, ὅτε θὰ εἶναι γνωστὰ αἱ τιμαὶ τῆς ἀγορᾶς.

ΧΙΙ. ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ

Ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεξάγεται ἡ Νομαδικὴ Κτηνοτροφία εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Δυτικῆς Θράκης, αἱ πρόσοδοι τῆς λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς μέσης ἀποδόσεως τῶν προβάτων εἰς γάλα, ἔριον κλπ. καὶ τοῦ μέσου ὄρου φθορᾶς, ἀνανεώσεως, ἐκποίησεως κλπ. αὐτῶν ἔχουσιν ὥς εἰς τὸν κατωτέρω παρατιθέμενον λογαριασμόν

Λογαριασμός ποιμνίου ἐκ 1.000 προβάτων Τσελιγκάτου ἐν Δυτικῇ Θράκῃ
διεξάγοντος τὴν Κτηνοτροφίαν.

Α'. ΕΞΟΔΑ

1) Τοκοχρεωλύσιον κεφαλαίου ἀντιπροσωπεύοντος ἀξίαν ποιμνίου:	
750 πρόβατα × 200 Δρχ.	150.000
250 » × 150 »	37.500
» 187.500 × 10 %	18.750
2) Δαπάνη χειμερινῆς βοσκῆς :	
1.000 πρόβατα × 20 Δρχ.	20.000
3) Δαπάνη θερινῆς βοσκῆς :	
1.000 πρόβατα × 6 Δρχ.	6.000
4) Πρόσθετος τροφή κατὰ τὸν χειμῶνα :	
1.000 πρόβατα × 6 ὀκ. κριθῆς ἑκάστων = 6.000 ὀκ. × 4 δρ.	24.000
5) Μισθοὶ ποιμένων :	
6 ποιμένες × 500 δρχ. = 3.000 δρχ. × 12 μῆνας	36.000
6) Διατροφή κυνῶν :	
6 κύνες × 1/4 ἡμερ. ἀραβοσ. = 90 ὀκ. × 6 = 540 ὀκ. × 5 δρχ.	2.700
7) Προμήθεια ἄλατος :	
1.000 πρόβατα × 1/2 ὀκ. = 500 ὀκ. × 4 δρχ.	2.000
8) Θνησιμότης καὶ φθορὰ ἐν γένει ποιμνίου 10 %	
ἤτοι 100 πρόβατα × 200 δρχ.	20.000
9) Ἐξόδα μετακινήσεων ἀγροζήμιων, δικηγόρου, φιλοδωρήματα, ἐξόδα παραστάσεως Τσελιγκά κλπ.	8.000
Σύνολον Ἐξόδων	<u>137.450</u>

Β'. ΕΣΟΔΑ

1) Ἐκ πωλήσεως γάλακτος :	
600 γαλάρια × 25 ὀκ. = 15.000 ὀκ. × 5 δρχ.	75.000
2) Ἐκ πωλήσεως ἀμνῶν :	
255 ἀμνοὶ × 150 δρχ.	38.250
3) Ἐκ πωλήσεως ἐρίου :	
1.000 πρόβατα × 1 1/4 ὀκ. = 1.250 ὀκ. × 35 δρχ.	43.750
4) Ἐκ πωλήσεως παλαιῶν προβάτων ἀντικαθιστα- μένων 110 × 150 δρχ.	16.500
5) Ἀξία κρατηθέντων δι' ἀνανέωσιν ποιμνίου 270 θήλεα + 15 ἄρρενα = 285 × 150 δρχ.	42.750
Σύνολον Ἐσόδων	<u>216.250</u>

Ἦτοι ἔχομεν ἀκαθάριστον πρόσοδον κατὰ κεφαλὴν μὲν ἐκάστου προβάτου τοῦ ποιμνίου 216.25 $\frac{1}{100}$ δραχ., κατὰ κεφαλὴν δὲ ἐκάστου γαλακτοφόρου προβάτου δραχ. 360.40 $\frac{1}{100}$.

Γ'. ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ἔσοδα.....	216.250
Ἐξοδα.....	137.450
Καθαρά πρόσοδος.....	<u>78.800</u>

Ἐπομένως ἔχομεν καθαρὰν πρόσοδον κατὰ μέσον ὄρον καὶ κατὰ κεφαλὴν προβάτου τοῦ ποιμνίου 78.80 $\frac{1}{100}$ δραχ. καὶ κατὰ γαλακτοφόρον δραχ. 131.35 $\frac{1}{100}$.

Ἐνταῦθα δέον νὰ τονισθῇ, ὅτι μέγα μέρος τῶν κερδῶν τοῦ Τσελιγκάτου χάνεται ὡς ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ γάλακτος πρὸς κατεργασίαν καὶ ἐμπορίαν εἰς τοὺς τυροκόμους, μὴ ἐκτελουμένης ταύτης ὑπ' αὐτῶν τῶν ιδίων. Τὰ προσκομιζόμενα δὲ κέρδη εἰς τοὺς τυροκόμους δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητα ὡς ἐκ τῶν κατωτέρω παρατιθεμένων λογαριασμῶν δύναται τις νὰ ἀντιληφθῇ.

Λογαριασμὸς τυροκομίας ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ τυροκόμου Θ. Στεργίου εἰς χωρίον Ἰασμον περιφερείας Κομοτινῆς εἰς τὸ Τσελιγκάτον τοῦ Ἰωάννου Ρόδη ἐκτρέφοντος 2.500 πρόβατα.

Α'. ΕΞΟΔΑ

1) Κατασκευὴ καλύβης	Δραχ.	1.000
2) Μισθοὶ 1 τεχνίτου × 4.000 δρ. × 3 μῆνας.....	»	12.000
3) » 2 βοηθῶν × 1.500 δρ. × 3 μῆνας	»	9.000
3) Ἀξία γάλακτος 40.000 δκ. × 5 δρ.	»	200.000
4) » πυτιᾶς	»	5.000
5) Καύσιμος ὕλη.....	»	4.000
6) Ἄλας	»	6.000
7) Ἀγορά 1.400 δοχείων ἐκ βενζίνης × 10 δρ.	»	14.000
8) Μεταφορικὰ τυροῦ εἰς ψυγεῖον Κομοτινῆς 1.400 δοχεῖα × 5 δρ. ἕκαστον	»	7.000
9) Ἐνοίκιον ψυγείου δι' ἓνα μῆνα κατὰ δοχεῖον 5 δρχ. × 1.400 δοχεῖα	»	7.000
10) Τοκοχρεωλύσιον σκευῶν καὶ μηχανημάτων τυροκομίας.....	»	<u>3.000</u>
Εἰς μεταφορὰν	»	268.000

	Ἐκ μεταφορᾶς Δρχ.	268.000
11) Ἀπρόβλεπτα	»	5.000
12) Τόκος 8 % κεφαλαίου 273.000 δραχ. διὰ μίαν ἐξαμηνίαν, διότι τὸ ποσὸν τοῦτο δαπανᾶται τμη- ματικῶς, μέγα δὲ μέρος τῶν παραγομένων προϊ- όντων ἐκποιεῖται ταχέως	»	10.920
	Σύνολον ἐξόδων	<u>283.920</u>

Β'. ΕΣΟΔΑ

1) Ἀξία παραχθισομένου τυροῦ φέτας 40 % 16.000 ὄκ. × 25 δρχ.	Δρχ.	400.000
2) Ἀξία παραχθισομένου βουτύρου 2 % 800 ὄκ. × 70 δρχ.	»	56.000
3) Ἀξία δοχείων 1.400 × 6 δρχ.	»	8.400
	Σύνολον ἐσόδων	<u>464.400</u>

Γ'. ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ἔσοδα	464.400
Ἔξοδα	<u>283.920</u>
Καθαρὰ πρόσοδος	<u>180.480</u>

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν σαφῶς καταφαίνεται, ὅτι τὰ ἐκ τῆς προχείρου τυρεμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ἀφαιρούμενα κέρδη ἀπὸ τὰ διάφορα Τσελιγκᾶτα εἶναι σημαντικώτατα. Διὰ τὸ πλεόν δὲ ἐμφανὲς παραβάλλοντες χονδρικῶς τὰ κέρδη τὰ ὅποια ἀπολαμβάνει ἓνα Τσελιγκᾶτον ἐκ 1.000 προβάτων (ὡς τὸ παράδειγμά μας) ἐργαζόμενον καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἔτους μὲ τόσους κινδύνους τῶν ποιμνίων του καὶ ταλαιπωριῶν τῶν μελῶν του, μὲ τὰ κέρδη τῶν τυροκόμων ἀσχολουμένων ὀλίγους μῆνας καὶ ἄνευ οὐδενὸς κινδύνου τοῦ κεφαλαίου των ἔχομεν :

Κέρδη Τσελιγκάτου
80.000 Δρχ.

Κέρδη Τυρεμπορικῆς Ἐπιχειρήσ.
70.000 Δρχ.

ΧΙΙΙ. ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝΑ ΛΗΠΤΕΑ ΜΕΤΡΑ

Τὸ μέλλον τῆς Νομαδικῆς Κτηνοτροφίας ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ θὰ ᾗτο ἐνδεχόμενον νὰ κινδυνεύσῃ εἴτε ἀπὸ βασικὰ μειονεκτήματα τοῦ συστήματος τοῦ Τσελιγκάτου (ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας καὶ εἶδος αὐτῆς) δι' οὗ ἀσκεῖται αὕτη, εἴτε ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα αὐτοῦ ὅπως ἐξοικειωθῇ πρὸς ὠρισμένας τεχνικὰς βελτιώσεις εἴτε τέλος ἀπὸ καθαρῶς ἀντικειμενικοῦς οἰκονομικοῦς λόγους.

Ὡς πρὸς τὴν συνεταιριστικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας, τὸ εἶδος τῆς ζωῆς, τὴν φυσικότητα, τὴν συνεκτικότητα κλπ. τοῦ Τσελιγκάτου ἀνεφέραμεν ἀρκούντως εἰς τὸ εἰδικὸν περὶ τούτου κεφάλαιον, ἐνταῦθα τονίζομεν, ὅτι ἂν ὀργανωθῇ ἓνα εἶδος εὐρυτέρας ἀσφαλίσεως, τὸ σύστημα τούτου ὡς μορφή ὀργανώσεως θὰ ἀποβῇ ἓνα ἐκ τῶν ἀρτιωτέρων ἐν τῇ περιφερείᾳ.

Ὡς πρὸς τὰς τεχνικὰς βελτιώσεις αὗται δὲν εἶναι ἀνέφικτοι διὰ τὸ Τσελιγκάτον, ἔχομεν δὲ πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἐφαρμογῆς διαφόρων προοδευτικῶν μεταρρυθμίσεων αἱ ὁποῖαι εἶναι : ἡ κατασκευὴ μονίμων ὑποστέγων εἰς τὰ χειμᾶδιὰ καὶ θέρετρα, ἡ καλὴ καὶ τακτικὴ διατροφή τῶν γαλακτοφόρων προσβάτων κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος, ἡ καλλιέργεια σανοῦ κριθῆς διὰ τὸ ποίμνιον τῶν πρωτῶν ἀμνῶν, ἡ ἐνίσχυσις τῆς ζωτικότητος τοῦ ποιμνίου διὰ τῆς καλλιτέρας ἐκτροφῆς καὶ ἀνανεώσεως, ἡ καλλιτέρα ἀντιμετώπισις τῶν ἐμφανιζομένων ἀσθενειῶν εἰς τὰ ποίμνια, ἡ καλλιέργεια τεχνητῶν λειμῶνων εἰς περιοχὰς ὅπου τούτο ἀναμφισβητήτως εἶναι συμφερότερον πάσης ἄλλης καλλιεργείας, ἀκόμη ἢ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς ἀνωτέρω μεταρρυθμίσεις διεξαγωγῇ τῆς τυροκομίας καὶ τοῦ τυρεμπορίου ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ Τσελιγκάτον θὰ τοῦ ἐπολλαπλασιάσῃ τὰ κέρδη καὶ θὰ τὸ διευκόλυνε νὰ ἐπιτύχῃ βᾶθμηδὸν πολὺ μεγαλυτέρας ἐκτάσεως βελτιώσεις τεχνικὰς, ὥστε ἐκ τούτων καὶ ἡ ἰδιωτικὴ αὐτῶν καὶ ἡ Ἑθνικὴ Οἰκονομία νὰ ὠφεληθῶσιν.

Ὡς πρὸς τὰς καθαρῶς ἀντικειμενικὰς οἰκονομικὰς ἰδίως δυσχερείας κατὰ τῶν ὁποίων παλαίει ἡ Νομαδικὴ Κτηνοτροφία εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀναμφισβήτητον, ὅτι αὕτη ἔχουσα ἀνάγκην ἀνοιχτῶν εἰς εὐρυτάτην ἐκτασιν ἐνίων βοσκῶν καὶ οὐσα ὡς ἐκ τούτου ἐπιρρεπὴς εἰς τὰς ἀγροζημίας, περιέρχεται πολὺ συχνὰ εἰς σύγκρουσιν μὲ τὴν γεωργίαν, ἐξ ἄλλου ἢ γεωργία, ἣτις ἀσκεῖται σήμερον ἀπὸ τοὺς ἀποκατασταθέντας πρόσφυγας γίνεται βαθμηδὸν ἀρτιωτέρα συνδεδεασμένη οὐσα μὲ μικρὰν κτηνοτροφίαν. Συνεπεία τῶν μοιραίων ὅρων τῆς φυσικῆς βαθμιαίας ταύτης ἐξελίξεως τῆς γεωργίας ὁ νομαδισμὸς θὰ ἔπρεπε ἢ νὰ εὕρῃ τρόπον προσαρμογῆς ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ ὀριστικῶς.

Ἀτυχῶς ὅμως διὰ τῆς γενικῆς Κοινωνικῆς πολιτικῆς τοῦ Κρά-

τους δὲν ἐγένετο τότε ἐγκαίρως οὐδεμία προσπάθεια ἐξευρέσεως θετικοῦ τρόπου προσαρμογῆς τῆς Νομαδικῆς Κτηνοτροφίας, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἡσκήθη ἐπ' αὐτῆς τοιαύτη πίεσις προερχομένη ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατατιμήσεως γῆς λόγῳ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀγροτῶν προσφύγων, ὥστε νὰ ὑποστῇ αὕτη μεγάλην μείωσιν καὶ κρίσιν καὶ τοῦτο διότι ἔγιναν πράγματα πλεονάζοντα, τὸ μὲν διότι κατὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἀγροτῶν δὲν ἐμελετήθησαν ἐπαρκῶς οἱ τοπικοὶ ὅροι ὡς καὶ ἡ οἰκονομικῶς ἀρτιωτέρα ἀποκατάστασις αὐτῶν, τὸ δὲ διότι οἱ ἀγρόται ἔλαβον ἀμέσως ἀπὸ ἀντεκδίκησιν ἱστορικὴν, ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ λοιποὺς λόγους ἐχθρικὴν κατὰ τῶν νομάδων στάσιν καὶ διέσπασαν τὰς βοσκὰς καλλιεργήσαντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἄνευ ἀνάγκης καὶ διὰ νὰ δυσκολεύουν μόνον τὴν βόσκησιν, ἐπιτυχόντες εἰς πλεῖστα μέρη τὴν ἐκδίωξιν αὐτῶν, ἃν καὶ ἀπέμειναν πολλοὶ βοσκῆτοποι ἀνεκμετάλλευτοι ἐντελῶς, τῶν ποιμνίων αὐτῶν τῶν ἰδίων ὄντων ἀκόμη ὀλιγαριθμῶν. Οὕτω ἐπηκολούθησε στενότης βοσκῶν κατ' οὐσίαν μὲν εἰκονικῇ, ἐν μέρει δὲ πραγματικῇ, με ἀποτέλεσμα τὴν ὑπερτίμησιν τῶν χειμαδιῶν καὶ γενικὴν ὡς ἐκ τούτου ἀκρίβειαν τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισεν ἡ ἐκδοσις τῶν γνωστῶν τοῖς πᾶσιν ἀλληπαλλήλων Διαταγμάτων περὶ ἐνοικιοστασίου βοσκῶν κλπ. διὰ τὴν σκοπιμότητα τῶν ὁποίων ἔχουν γίνεαι σφοδραὶ συζητήσεις, χωρὶς νὰ καταλήξουν ὁμως εἰς θετικὰς ἀποφάσεις καὶ λήψιν ριζικῶν μέτρων.

Νῦν ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν διαμορφωθείσαν κατάστασιν θεωροῦμεν ὅτι διὰ τῶν κατωτέρω προτεινομένων ληπτέων μέτρων θὰ δυνηθῶμεν ἀφ' ἐνὸς νὰ τονώσωμεν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ διατηρήσωμεν καὶ ἐνισχύσωμεν τὴν ὑφισταμένην σήμερον Νομαδικὴν Κτηνοτροφίαν ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ, ἣτις ἐνίσχυσις κατὰ τὴν γνώμην μας εἶναι ἐπιβεβλημένη.

Κατ' ἀρχὴν θὰ χρειασθῇ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ φυσικοῦ συνεταυρισμοῦ τοῦ Τσελιγκάτου διὰ συμπληρώσεων ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλισιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δυνηθῇ τοῦτο νὰ ἀνθῆξῃ ἕως ὅτου ἐπέλθῃ μία λογικὴ ἐκκαθάρισις καὶ ρύθμισις τῆς καταστάσεως καὶ ἡ σχέσις τῆς γεωργίας μετὰ τὴν κτηνοτροφίαν τὴν τε χωρικὴν καὶ νομαδικὴν ρυθμισθῇ κατὰ τρόπον οὐσιαστικόν, ὁ ὁποῖος εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι δὲν θὰ εἶναι δυσμενὴς διὰ τὴν Νομαδικὴν Κτηνοτροφίαν, ἡ ὁποία μέχρι τότε θὰ ἔχη προσοικειωθῇ εἰς τὰς τεχνικὰς βελτιώσεις, ποὺ ἀνεφέραμεν ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ἀποτελέσῃ τὴν πλέον ἀποδοτικὴν εἰδίκευσιν εἰς τὴν Ἑθνικὴν μας Οἰκονομίαν.

Δεύτερον μέτρον θεωροῦμεν τὴν ρύθμισιν τοῦ τρόπου τῆς ἐνοικιάσεως τῶν βοσκῶν τῶν διαχειριζομένων ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Δημοσίων Κτημάτων καὶ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς (ἀνταλλάξιμοι), οὕτως

ὥστε αὐταὶ νὰ δημοπρατοῦνται μὲ ὄριον καὶ μὲ τὸν περιορισμὸν, ὅτι δύνανται νὰ συμμετάσχουν εἰς ταύτας ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἀρχηγοὶ νομάδων (Τσελιγκάδες) ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Δυτικῆς Θράκης διεξάγοντες τὴν νομαδικὴν κτηνοτροφίαν ἀπὸ ἐξαιτίας καὶ πλέον καὶ οὐχὶ ἐξ ἄλλων περιφερειῶν ἀφικνούμενοι, ἵνα παύσῃ τὸ παρατηρούμενον σήμερον ὅτι τρίτοι παρουσιαζόμενοι δῆθεν ὡς ἀντιπρόσωποι νομάδων ἐν Μακεδονίᾳ εὐρισκομένων, πιέζουν τοὺς λαμβάνοντας εἰς τὰς δημοπρασίας μέρος κτηνοτρόφους ἐν Θράκῃ, διεξάγοντας τὴν Νομαδικὴν Κτηνοτροφίαν, πρὸς λήψιν διαφόρων χρηματικῶν ποσῶν (ἄερα) διὰ νὰ ἀποσυρθοῦν ἐκ τῆς δημοπρασίας, μὴ κατορθωμένου δὲ τούτου καὶ διὰ λόγους ἐκδικήσεως προσφέρουν οἱ ἴδιοι ὑπερβολικὰς τιμὰς φέροντες τοὺς νομάδας πρὸ ἀδιεξόδου, καθ' ὅσον γνωρίζουν καλῶς, ὅτι οὗτοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξεύρουν ἔξω τῆς Θράκης ἄλλας βοσκὰς ὑπερβάλλουν τῆς προσφερθείσης τιμῆς ὑπ' αὐτῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κατακύρωσιν ἐπ' ὀνόματί των τῆς δημοπρασίας μὲ ἐξωγικωμένον ἐνοίκιον πρὸς μεγίστην ἱκανοποίησιν τῶν κ. κ. Ἑσθρῶν καὶ οἰκονομικὴν καταστροφὴν αὐτῶν τῶν ἰδίων.

Ὡς τρίτον μέτρον θεωροῦμεν τὴν ἐπιδιώξιν τῆς ἐλευθέρας μετὰ μικροῦ φόρου (μικροῦ κυκλοφορίας) τῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ νομαδικῶν ποιμνίων εἰς Ἀνατολικὴν Θράκην εἰς τὰς ἀπεράντους, πλουσίας καὶ ἐρήμους βοσκὰς, τῆς ὁποίας δύνανται νὰ ἐξοικονομηθοῦν ἀπὸ ἀπόψεως χειμερινῶν βοσκῶν ἑκατοντάδες χιλιάδων αἰγοπροβάτων μὲ εὐθηνότατα ἐνοίκια. (Κατὰ πληροφориᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Ἀδριανουπόλεως τὰ ἔτη 1930, 1931 καὶ 1932 διεχειμάσαν 500,000 περίπου αἰγοπρόβατα Βουλγαρικά).

Διὰ τὴν ἐν ἡμῶν περίπτωσιν τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας ἔχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι ρυθμιζομένων ἐγκαίρως ὀρισμένων μικρολεπτομερειῶν θὰ δυνηθοῦν πλείστα ποίμνια τῶν ἐν Δυτικῇ Θράκῃ νομάδων καὶ ὀρισμένα τῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας τοιούτων νὰ παραχειμάζουν εἰς Ἀνατολικὴν Θράκην, ἐπιβαλλομένην μόνον αὐστηρᾶς ὑγειονομικῆς ἐπιβλέψεως ἐπ' αὐτῶν, τῇ συνεργασίᾳ τῶν κτηνιατρικῶν ὑπηρεσιῶν Ἑβρου καὶ Ἀδριανουπόλεως. Πραγματοποιούμενον δὲ τούτου θὰ δυνηθῶμεν νὰ διατηρήσωμεν ἀνέτως ἐπὶ μακρὸν τοῦ χρόνου τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν Νομαδικὴν Κτηνοτροφίαν ἐν Δυτικῇ Θράκῃ, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος στερήσεως κτηνοτροφικῶν προϊόντων πρὸς μέγα ὄφελος τῆς Ἑθνικῆς μας Οἰκονομίας.

Ὡς τέταρτον τέλος ριζικὸν μέτρον θεωροῦμεν τὴν βαθμιδαίαν ἀποκατάστασιν τῶν νομάδων κτηνοτρόφων. Ἐν Δυτικῇ Θράκῃ δυνάμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν μονίμως οἰκογενείας νομάδων εἰς χειμερινὰς βοσκὰς τὰς ἤδη ὑπ' αὐτῶν σήμερον ἐκμισθουμένας : α) δι' ἐξαγορᾶς τῶν εἰς ἰδιοκτίτας Ἑλλήνας ἀνηκόντων βοσκῶν, β) δι' ἐξαγορᾶς τῶν εἰς Τούρκους ἀνηκόντων τοιούτων (βάσει τοῦ νόμου 3.250), γ) διὰ

τοποθετήσεως εἰς τὰς πλεοναζούσας Κοινοτικάς βοσκὰς καὶ τέλος δ) διὰ παραχωρήσεως καὶ μεταβιβάσεως τῶν ὑπὸ τὴν διαχείρισιν τῆς Διοικήσεως Δημ. Κτημάτων καὶ Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εὐρισκομένων τοιούτων, καταβαλλομένης μιᾶς λογικῆς ἀποζημιώσεως καὶ εἰς τοκοχρεωλυτικὰς δόσεις 20 ἐτῶν.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω προτεινομένης μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν νομάδων θὰ προκύψουν διάφοροι ὠφέλειαι τόσον εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Οἰκονομίαν διότι :

1) Παραμένοντες μονίμως εἰς συνοικισμοὺς ἀφ' ἑνὸς θὰ δημιουργήσουν σταθερὸν σὺν τῷ χρόνῳ σύνδεσμον καὶ συνεργασίαν μετὰ τῶν γεωργῶν λόγῳ τῆς συνεχοῦς συμβιώσεως μετ' αὐτῶν καί, κερδίζοντες τὴν ἐμπιστοσύνην των ἀπὸ ἀπόψεως σεβασμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας, θὰ ἔχωσι τὸ πλεονέκτημα (ἐπ' ἀμοιβῇ βεβαίως) νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὰς ὑπὸ τῶν γεωργῶν ἐν ἀγροναπαύσει ἀραιεμένας γαίαις, τοὺς ἀκαλλιεργήτους κλήρους (διαθεσίμους), τὰς χαλαμιὰς, τὰ νειάματα, τὰ ὑποκείμενα εἰς πλάγιασμα σιτηρὰ καὶ γενικῶς ἅπαντα τὰ τμήματα ἅτινα δὲν χρησιμοποιοῦν οἱ γεωργοί, τοῦ ὁποίου πλεονεκτήματος σήμερον στεροῦνται, καθ' ὅσον ἐπιρρεπεῖς ὄντες εἰς τὰς ἀγροζημίας θεωροῦνται ὑπὸ τῶν γεωργῶν ὥς ζημιωταὶ τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας ἧς στεροῦνται, ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν σχολείων καὶ τῆς ἐκκλησίας θὰ ἀναπτύξωσι κοινωνικῶς οἱ ἴδιοι.

2) Θὰ δυνηθοῦν νὰ συμπλήξουν διαφόρους συνεταυρισμοὺς οἰκονομικοὺς καὶ παραγωγικοὺς δι' ὧν θὰ κατορθώσουν νὰ ἀποκτήσουν πίστιν παρὰ τῇ Ἀγροτικῇ Τραπεζῇ καὶ ἐξασφαλίσουν τὴν οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀπὸ τούτων τυρεμπόρους διὰ τῆς ἰδρύσεως συνεταυρικῶν τυροκομείων καὶ θὰ βελτιώσουν κατὰ πολὺ τὴν ποιότητα τῶν προϊόντων των.

3) Θὰ ἀποτραποῦν αἱ καταστροφαὶ τῶν ποιμνίων κατὰ τὰ δυσμενῆ ἔτη βαρέος χειμῶνος λόγῳ ὑπάρξεως μονίμων ποιμνιοστασιῶν καὶ θὰ αὐξηθοῦν αἱ ἀποδόσεις αὐτῶν διὰ παροχῆς προσθέτου διατροφῆς κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

4) Ἀποκτῶντες ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν καὶ ἀσχολούμενοι σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὴν γεωργίαν θὰ ἀγαπήσουν τὸ μέρος των καὶ βαθμηδὸν ἐγκλιματιζόμενοι θὰ παύσουν νὰ μετακινοῦνται εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη.

5) Θὰ κατορθωθῇ διὰ τῆς καλλιεργείας διαφόρων κτηνοτροφικῶν φυτῶν καὶ συμπληρωματικῶν τροφῶν ἡ διατήρησις τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ προβάτων τῶν ἐκτρεφόμενων κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς ἐκάστην χειμερινὴν βοσκὴν καὶ κατὰ τὸ θέρος, ὥστε νὰ μὴ ὑφίσταται ἀνάγκη μετακινήσεως, καὶ τέλος

6) Θὰ κατορθωθῇ βαθμηδόν, σὺν τῇ παραγωγῇ τῶν ἀναγκαζούντων ἐκάστῳ κτηνοτροφικῶν τροφῶν, ἡ βελτίωσις τῆς σήμερον ἐκτρεφόμενης γενεᾶς προβάτων δι' ἐπιμελελημένης ἐπιλογῆς ἡ καὶ διὰ

διασταυρώσεως καὶ ἡ εὐκολωτέρα καταπολέμησις τῶν ἐκάστοτε ἐπὶ τῶν ποιμνίων ἐμφανιζομένων ἐπιζωστιῶν.

Ἐχοντες νῦν ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν νομάδων θέλουσι προέλθῃ ἀρκεταὶ συμφέρουσαι οἰκονομικαὶ ὠφέλειαι, παραθέτομεν σχετικoὺς λογαριασμοὺς ἀποδεικνύοντας ὅτι δύναται καταλλήλως διεξαχόμενη ἡ νῦν Νομαδικὴ Κτηνοτροφία νὰ ἀποδώσῃ πολὺ περισσότερα οἰκονομικῶς ἀπὸ ὅσα ἀποδίδει μὲ τὸ σημερινὸν εἶδος ἐκμεταλλεύσεως.

Λογαριασμός ποιμνίου ἐκ 1.000 προβάτων μὲ βελτιωμένην συντήρησιν καὶ διατροφὴν.

Α'. ΕΞΟΔΑ

1) Τοκοχρεωλύσιον ἐγγείου κεφαλαίου διὰ μίαν 20ετίαν:

α) Ἑδάφους :

1.000 πρόβατα $\times 2\frac{1}{2}$ στρ. = 2.500 στρ. $\times 150$ δραχ. =
 $= 375.000 \times 6\frac{1}{2}\%$ 34.034

β) Κτιρίων :

$\frac{1}{2}$ μόνιμα ποιμνιοστάσια μετ' ἀποθήκης ἄνωθεν περιεκτικότητος 500 προβάτων ἐκαστον
 $\times 100.000$ δραχ. 200.000

$\frac{3}{4}$ κατοικίαι $\times 10.000$ δραχ. 40.000

240.000 $\times 6\frac{1}{2}\%$ 21.782

2) Συντήρησις προβατοστασιῶν καὶ κατοικιδῶν 0,5 % ... 1.200

3) Τοκοχρεωλύσιον κεφαλαίου ἀντιπροσωπεύοντος ἀξίαν ποιμνίου:

750 πρόβατα $\times 250$ δραχ. 187.500

250 " $\times 200$ " 50.000

237.500 $\times 10\%$ 23.750

4) Πρόσθετος τροφή :

α) 100 δρ. μ. ἡμερ. κριθῆς $\times 90$ ἡμέρας = 22 $\frac{1}{2}$
 ὄκ. $\times 600$ γαλακτοφόρα = 13.500 ὄκ. $\times 4$ δρ. 54.000

β) $\frac{1}{2}$ ὄκ. ἡμερ. χόρτον $\times 60$ ἡμέρας = 30 ὄκ. \times
 $\times 1.000$ πρόβατα = 30.000 ὄκ. $\times 2$ δραχ. 60.000 114.000

5) Μισθοὶ ποιμένων :

6 ποιμένες $\times 500$ δραχ. = 3.000 δραχ. $\times 12$ μῆνας 36.000

Εἰς μεταφορὰν 230.766

	Ἐκ μεταφορᾶς.....	230.766
6)	Διατροφή κυνῶν :	
6	κύνες $\times \frac{1}{4}$ δκ. ἡμερ. ἀραβοσίτου (κατσαμάκι) = 90 δκ. $\times 6 = 540$ δκ. $\times 5$ δραχ.	2.700
7)	Προμήθεια ἄλατος :	
1.000	πρόβατα $\times \frac{1}{2}$ δκ. = 500 δκ. $\times 4$ δραχ.	2.000
8)	Ἀσφάλιστρα ποιμνίου :	
237.500	$\times 4\%$	9.500
9)	Τόκος ἀξίας ἀγορᾶς τροφῶν :	
114.000	$\times 6\%$	6.840
10)	Προμήθεια φαρμάκων ζῶων καὶ κτηνίατρος	5.000
11)	Γενικά ἐξοδα (ἀγροζήμια, δικηγόροι κλπ.)	5.000
	Σύνολον ἐξόδων.....	<u>261.806</u>

Β') ΕΣΟΔΑ

1)	Ἐκ πωλήσεως γάλακτος :	
600	γαλάρια $\times 35$ δκ. = 21.000 δκ. $\times 5$ δραχ.	105.000
2)	Ἐκ πωλήσεως ἀμνῶν :	
285	ἀμνοὶ $\times 200$ δραχ.	57.000
3)	Ἐκ πωλήσεως ἐρίου :	
600	γαλάρια $\times 1\frac{1}{2}$ δκ.	900 δκ.
400	πρόβατα $\times 1.150$ δκ.	550 δκ.
	1.450 δκ. $\times 40$ Δρχ.	58.000
4)	Ἐκ πωλήσεως παλαιῶν προβάτων ἀντικαθισταμένων :	
115	$\times 200$ δραχ.	23.000
5)	Ἀξία κρατηθέντων δι' ἀνανέωσιν ποιμνίου :	
295	θήλας	
10	ἄρρενα	
305	$\times 200$ δραχ.	61.000
	Σύνολον ἐσόδων	<u>304.000</u>

Γ' ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ἑσοδα.....	304.000
Ἑξοδα.....	<u>261.806</u>
Καθαρὰ πρόσδοσ	<u>42.194</u>

Ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου

Λογαριασμός διεξαγωγής της Τυροκομίας και Τυρεμπορίου παρά τῶν ιδίων.

Α') ΕΞΟΔΑ

1) Τοκοχρεωλύσιον Τυροκομείου ἀξίας 20.000 δραχ. διὰ μίαν 20ετίαν πρὸς 6 $\frac{1}{2}$ %	1.815
2) Μισθὸς 1 τεχνίτου Τυροκόμου × 4.000 δραχ. × 3 μῆνας	12.000
Μισθὸς 1 βοηθοῦ × 1.500 δρ. × 3 μῆνας ...	4.500
	<hr/> 16.500
3) Ἀξία γάλακτος 21.000 ὀκ. × 5 δραχ.	105.000
4) Ἀξία πυτιᾶς	2.500
5) Καύσιμος ὕλη	2.000
6) Ἄλας	3.000
7) Ἀγορὰ 700 δοχείων ἐκ βενζίνης × 10 δραχ.	7.000
8) Μεταφορικά τυροῦ εἰς ψυγεῖον 700 δοχείων × 5 δρ. μ. ὄ. .	3.500
9) Ἐνοίκιον ψυγείου δι' ἓνα μῆνα κατὰ δρ. 5 δρ. × 700	3.500
10) Τοκοχρεωλύσιον σκευῶν καὶ μηχανημάτων Τυροκομίας.	1.000
11) Ἀπρόβλεπτα	2.000
21) Τόκος 8 % κεφαλαίου 146.000 δραχ. διὰ μίαν ἐξαμη- νίαν, διότι τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ δαπανᾷται τμηματικῶς, μέγα δὲ μέρος τῶν παρὰ τοῦ ἐκπονήσαντος προϊόντων θὰ ἐκποιτῇ- ται ταχέως.....	5.840
Σύνολον ἐξόδων.....	<hr/> <u>153.655</u>

Β') ΕΣΟΔΑ

1) Ἀξία παραχθησομένου τυροῦ φέτας 40 % ἐκ 21.000 ὀκ. γάλακτος 8.400 ὀκ. × 25 δραχ.....	210.000
2) Ἀξία παραχθησομένου βουτύρου 3 % ἐκ 21.000 ὀκ. γά- λακτος 630 ὀκ. × 70 δραχ.	44.100
3) Ἀξία παραχθησομένης γλυκείας μυζήθρας 3 % ἐκ 21.000 ὀκ. γάλακτος 630 ὀκ. × 10 δραχ.	6.300
4) Ἀξία 700 δοχείων × 6 δραχ.	4.200
Σύνολον ἐσόδων	<hr/> <u>264.600</u>

Γ') ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ἔσοδα.....	264.600
Ἐξόδα.....	153.655
Καθαρὰ πρόσδοδος.....	<hr/> <u>110.945</u>

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

1) Καθαρά πρόσοδος ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ποιμνίου	42.194
2) Καθαρά πρόσοδος ἐκ τῆς Τυροκομίας	110.945
Σύνολον καθαρᾶς προσόδου	<u>153.139</u>

Ἐπομένως κατὰ τὰ προτεινόμενα ἔχομεν καθαρὰν πρόσοδον κατὰ μέσον ὄρον καὶ κατὰ κεφαλὴν προβάτου τοῦ ποιμνίου 153.75 ‰ δραχμὰς καὶ κατὰ γαλακτοφόρον 255.25 ‰ δραχμὰς, ἐπὶ πλέον δὲ δημιουργίαν ἀκινήτου περιουσίας ἐκ δραχ. 31.750 ἑτησίως.

Παραβάλλοντες δὲ τελικῶς τὰ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα τῶν δύο περιπτώσεων παρατηροῦμεν ὅτι ἔχομεν :

A'

Καθαρὰν πρόσοδον Νομαδικῆς Κτηνοτροφίας μὲ σημερινὸν εἶδος ἐκμεταλλεύσεως καὶ ἄνευ υπάρξεως ἀκινήτου ἰδιοκτησίας καὶ προβληματικὴν διατήρησιν τοῦ ποιμνίου. δραχ. 78.800

B'

Καθαρὰν πρόσοδον Νομαδικῆς Κτηνοτροφίας κατὰ τὰ προτεινόμενα καὶ μὲ ὑπαρξίν ἀκινήτου ἰδιοκτησίας καὶ τελείαν ἐξασφάλισιν τοῦ ποιμνίου. δραχ. 153.139

Κομοτινή, 1934.

L'ÉLEVAGE NOMADE EN THRACE OCCIDENTALE

PAR

CH. GOLÉMIS

CHEF DE DIVISION AU MINISTÈRE D'AGRICULTURE

R É S U M É

En Thrace occidentale l'élevage se présente sous deux formes : la forme nomade et la forme sédentaire. La première, se rapportant exclusivement aux moutons et aux chèvres, est exercée par le «Saracatsans», qui n'ont point de demeure fixe; la seconde, s'appliquant en plus au gros bétail, est exercée par des éleveurs professionnels ou par des cultivateurs-éleveurs, qui demeurent d'une façon permanente dans les villages de la plaine ou de la montagne.

Dans le temps d'avant guerre, en raison de l'existence de propriétés rurales turques très étendues, de la petite densité de la population et du système de culture appliqué, il y avait de vastes étendues incultes, continues, propres au développement de l'élevage en grand; ainsi en Thrace on élevait 328.000 moutons et chèvres environ. Après la grande guerre, par suite de l'établissement de réfugiés cultivateurs, les étendues continues jusqu'alors ont été morcelées et ainsi les grands domaines ont été transformés en agglomérations de réfugiés. Par suite de cela l'élevage nomade a subi une forte diminution et une grande crise et le nombre de moutons et chèvres s'est réduit à 118.334.

Les familles de Saracatsans qui s'adonnent à l'élevage nomade en Thrace se réunissent en groupes appelés «tséligats» (du mot probablement d'origine turque ou slave, «tséligas» = chef berger): ce sont des associations d'une forme primitive, mais très pratique de divers éleveurs isolés, de moindre importance, appelés «smiktés» (associés, du verbe grec «mignuo» = mêler, et puis = unir, grouper), sous un «architséligas» (tséligas en chef), chacun desquels apporte comme capital, pour la période de la coopération, son troupeau et son travail personnel. Ces groupes, selon la saison de l'année, se déplacent des pâturages de la plaine à ceux de la montagne et inversement et cela pour des raisons purement économiques et climatologiques et à cause de l'insuffisance des pâturages de la plaine pendant l'été!

Dans ces pâturages ils construisent, pour leurs familles, leurs tentes coniques classiques, et pour leurs troupeaux des bergeries et des abris provisoires de roseaux, joncs et herbes. Les moutons et chèvres élevés par les nomades appartiennent en général à la race dite «valaque»: se sont des animaux de petite taille, à toison longue et épaisse, d'une forte constitution, d'un naturel doux, de bons et infatigables marcheurs. Ils pèsent, en vie, 38-45 kilogrammes et fournissent 25-38 kilogrammes de lait annuellement. Ils se nourrissent de l'herbe naturelle des pâturages et c'est seulement pendant les hivers rigoureux qu'il faut compléter leur nourriture d'un peu d'orge ou foin ou paille.

L'élevage nomade de la Thrace occidentale a besoin d'être soutenu et fortifié. Divers moyens propres à cela sont:

- a) le développement de l'association spontanée qui constitue les «tséligats»;
- b) la réglementation du louage des pâturages;
- c) la libre circulation des troupeaux en Thrace occidentale en vue de l'hivernage;
- d) l'établissement progressif des nomades.

Ces mesures contribueraient à la conservation de cet élevage au profit de l'Economie nationale.

AKAΔHMIA